

Täysistunto

Tiistai 12.11.2019 klo 14.01—20.37

3. Hallituksen esitys eduskunnalle aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoamisesta koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 80/2019 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 1 tunti. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

14.02 **Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Meillä on tässä käsittelyssä hallituksen ehdotus, jossa ehdotetaan pääministeri Antti Rinteen hallituksen hallitusohjelman mukaisesti kumottavaksi työttömyysturvan niin kutsutun aktiivimallin leikkurit ja velvoitteet. [Vasemmalta: Vihdoin! — Oikein!] Tässä tarkoituksessa esitetään kumottavaksi 1.1.2018 voimaan tulleet työttömyysturvalain kuudennen luvun 3 a § ja seitsemännen luvun 5 a § ja samalla ehdotetaan tehtäväksi aktiivimallin leikkureiden kumoamisesta johtuvat muutokset työttömyysturvan rahoitusta koskeviin säännöksiin.

Aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoaminen johtaisi siihen, että jatkossa työttömyysetuuden säilyminen normaalin suuruisena ei enää edellyttäisi sitä, että työttömyysturvan saaja onnistuu mallissa edellytetyllä tavalla työllistymään palkkatyössä tai yrittäjätoiminnassa tai että hän onnistuu pääsemään työllistämistä edistävään palveluun tai työllistymistä tukevaan toimintaan vähintään viideksi päiväksi. Muutokset tulisivat voimaan 1.1.2020 ja koskisivat etuutta, jota maksetaan ajalta voimaantulosta lukien.

Muilta osin työttömyysetuuksia saavien työnhakijoiden velvoitteet säilyvät ennallaan. Työttömän työnhakijan yleisenä velvollisuutena on siis jatkossakin hakea työtä ja koulutusta. Samoin säilyy velvollisuus osallistua työnhakijan haastatteluihin sekä työllistymissuunnitelman tai sitä korvaavan suunnitelman laatimiseen ja tarkastamiseen, ja työtön työnhakija, jonka kanssa on laadittu työllistymissuunnitelma tai sitä korvaava suunnitelma, on jatkossakin velvollinen toteuttamaan suunnitelmaansa sekä hakeutumaan ja osallistumaan suunnitelmassa sovittuihin palveluihin, jotka tukevat hänen työnhakuaan ja edistävät hänen työmarkkina- ja työllistymistään.

Hallituksen keskeisiä tavoitteita ovat työllisyysasteen nostaminen 75 prosenttiin ja eri-arvoisuuden vähentäminen. Aktiivimallin seurauksena työttömyysetuutta on alennettu keskimäärin yli kolmanneksella työttömyysetuuden saajista, ja lisäksi työttömyysetuuden

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

määrän alentaminen kohdentuu erityisesti tiettyihin etuudensaajaryhmiin, kuten ikääntyviin ja pitkään työttömänä olleisiin työttömyysetuuden saajiin. Aktiivimalli ei palkitse aktiivisesta työn hakemisesta, jos hakeminen ei johda työllistymiseen. Se ei myöskään palkitse aktiivisesta yrityksestä päästä osallistujaksi työllistymistä edistävään palveluun tai sitä tukevaan toimintaan, jos osallistumispaikkaa ei yrityksestä huolimatta saada.

VATTin tutkimusta varten saatujen vastausten perusteella enemmistö työ- ja elinkeinotoimistojen työntekijöistä katsoo, että aktiivimalli ei ole työvoimapolitiittisesti tarkoituksenmukainen keino edistää työllisyyttä. Aktiivimallista muotoutui työttömyysetuuden hakijan kannalta vaikeasti ennustettava malli, jonka toimeenpanosta aiheutuu merkittävästikin työmäärää lisääviä tulkintaan ja neuvontaan liittyviä töitä työttömyysturvan maksajille ja työ- ja elinkeinotoimistoille. Aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoamista koskeva hallituksen esitys liittyykin hallitusohjelman mukaiseen tavoitteeseen vähentää syrjäytymiselle altistavaa köyhyyttä ja riippuvaisuutta perustoimeentulotuesta. Samoin esitys liittyy hallitusohjelman mukaiseen periaatteeseen sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta ja sosiaaliturvajärjestelmän luotettavuudesta, kannattavuudesta ja myöskin ymmärrettävyydestä. Hallitusohjelmassa hallitus on sitoutunut työllisyyden edistämiseen todeten, että hallituksen päätöksillä eriarvoisuus vähenee ja tuloerot pienenevät ja että työllisyyttä vahvistavissa toimenpiteissä kiinnitetään erityistä huomiota niiden kustannustehokkuuteen, vaikuttavuuteen ja sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen. VATTin selvityksen mukaan mallin voimassaolon aikana kasvoi erityisesti osallistuminen työllistämistä edistaviin palveluihin. Tämä koskee sekä Kelan työttömyysturvaetuuksia saavia työttömiä että työttömyyskassojen maksamaa ansiopäivärahaa saavia työttömiä.

Vaikka aktiivimallin tavoite ei ollutkaan palveluihin osallistumisen lisääminen vaan työllisyyden kasvu, palveluihin osallistumisessa tapahtunut myönteinen muutos on hyvä asia. Nämä palvelut osaltaan tukevat myöskin työllisyystavoitetta. Toisaalta VATTin selvityksen mukaan TE-toimistojen henkilöstö arvioi, että malli on myöskin lisännyt näennäisaktiivisuutta, jossa tavoitteena on aktiivimallin ehtojen täyttäminen palveluihin osallistumalla, ilman että se edistää työmarkkinoille siirtymistä.

Aktiivisella työvoimapolitiikalla on edelleen mahdollista ylläpitää korkeaa osallistumista työllistymistä tukeviin palveluihin, minkä lisäksi palveluita kehitettäessä on tärkeää kiinnittää huomiota niiden vaikuttavuuteen ja asiakaslähtöisyyteen. VATTin aktiivimallia koskevassa loppuraportissa todettiin, että työllisyysvaikutusten osalta nopeasti muuttunut suhdannetilanne ja sopivien verrokkiryhmien puute tekivät arviointitehtävästä vaikean ja tuloksista epävarmoja. Edelleen VATTin loppuraportin mukaan Kelan etuuksia saaneiden työttömien työllistyminen ei ole lisääntynyt. Ansiosidonnaista päivärahaa saavien työttömien työllistyminen on kasvanut vuoden 2018 alun jälkeen, mutta kyse näyttäisi osittain olevan jo vuoden 2017 puolella alkaneesta trendistä.

Kaiken kaikkiaan tutkimuksessa ei pystytty arvioimaan aktiivimallin työllisyysvaikutuksia luotettavasti. Osittaisen työllistymisen kannusteiden kannalta on keskeistä, että osittain työllistyneille maksetaan työttömyysetuutta soviteltuna. Hallitusohjelman mukaisesti työttömyysetuuden sovittelua pyritään kehittämään siten, että se olisi nykyistä neutraalimpi työmarkkinoiden muutoksen ja työn osittaisuuden syyn suhteen. Näitä kannusteita on myöskin mahdollisuus parantaa.

Arvoisa puhemies! Aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoamista koskeva hallituksen esitys on vain yksi hallitusohjelman mukaisista ja hallitusohjelmaan perustuvista säädös- ja kehittämishankkeista. Parhaillaan työskentelevän työllisyyden edistämi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

sen ministerityöryhmän ja sen alatyöryhmien tehtävänä on muun muassa uudistaa työttömien työnhakijoiden palveluita työllisyyttä tukevaksi.

Hallitus on budjettiriihessä sitoutunut 25-kohtaiseen työllisyyttä koskevaan keinovalikoimaan, joiden joukossa ovat muun muassa työllisyyspalveluiden alueelliset kuntakokeilut, joilla lisätään palvelujen asiakaslähtöisyyttä ja tavoitellaan hallinnonalat ylittäviä ratkaisuja työllisyyden edistämiseksi, sekä palkkatuen uudistaminen niin, että osaamistarpeiden tunnistaminen, osaamisen kehittäminen ja muut palvelut kytketään tiiviimmin osaksi palkkatukea. STM:n hallinnonalalla keskeisiä hankkeita ovat esimerkiksi työkykyohjelma, jolla tuetaan osatyökykyisiä työmarkkinoille, sekä sosiaaliturvan kokonaisuudistus, jonka parlamentaarinen valmistelu käynnistyy pian. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Täällä on etukäteen puheenvuoroja jo nottaneita kolme. Otetaan ne puheenvuorot ensin ja käydään sitten debatti.

14.11 Markus Mustajärvi vas: Arvoisa puhemies! Pitkähkön oppositiokauden jälkeen minäkin olen joutunut opettelemaan hallituksen esitysten kehumista, ja tässä tapauksessa se ei ole edes vaikeaa. [Naurua] Päinvastoin nyt kun aktiivimalli leikkauksineen saatellaan keltomien lakien hautausmaalle, on syytä tyytyväisyyteen. Toivotan omasta, vasemmistoliiton ja koko hallituksen puolesta aktiivimallille hauskat hautajaiset.

Kaikki ne kriittiset ennustukset, joita aktiivimallia luotaessa esitettiin, toteutuivat, ja sangen lyhyessä aikaa. Puheet siitä, että aktiivimallin vaikutuksia pitäisi tutkia enemmän ja kokeilua jatkaa, kertovat kovista asenteista ja uskosta rangaistuksen voimaan. Kuitenkin työttömyysturvalaissa on jo nyt pykälät, jotka epäävät työttömyysturvan määräämättömäksi ajaksi siinä tapauksessa, jos työn omalla toiminnallaan, kieltäytymällä palvelusta tai työstä, osoittaa, ettei ole työmarkkinoitten käytettävissä. Epäilen, että monet aktiivimallin puolustajat eivät tätä ole edes tienneet. Voiko kovempaa rangaistusta enää olla, ja mitä lisäarvoa aktiivimalli tässä suhteessa tuo? [Arto Satosen välihuuto]

Arvoisa puhemies! Aktiivimalli rankaisee massamittaisesti työttömiä. Pahimmillaan tarkastelujakson aikana leikkauksen kohteeksi joutui yli 100 000 työtöntä. Aktiivimallileikkuri on purrut voimakkaimmin työmarkkinatukea saavia. Kelan selvityksen mukaan alennettua työmarkkinatukea saavista 42 prosenttia sai myös toimeentulotukea. Aktiivimalli on työttömyysturvan leikkausmalli ilman aitoa kytkentää työttömän tilanteeseen. Se valikoi leikkauksen kohteeksi useimmiten syrjässä asuvan, heikommin koulutetun, pitkäaikaistyöttömän, iäkkään miehen eli sen, jolle satunnaisetkin työpaikat tai työhallinnon palveluitten saatavuus ovat mahdollisimman kaukana — malli valikoi sekä alueellisesti että sosiaalisesti. Kiivaimmat aktiivimallin puolustajat näyttävät uskovan, että jo puheella aktiivimallista ennen sen voimaan tulemistä oli niin suuri pelotevaikutus, että työttömien työllistyminen sai vauhtia jo paljon, jopa vuosia aikaisemmin kuin malli astui voimaan.

Jotkut leimaavat mielellään lähes kaikki työhallinnon toimenpiteet tempputyöllistämiseksi, mutta puolustaessaan aktiivimallia he sanovat, että leikkurin voi välttää osallistumalla työhallinnon toimenpiteisiin. Eli henkilön työmarkkinavalmiudet eivät parane, jos hän osallistuu toimenpiteisiin vapaaehtoisesti, mutta jos osallistuu aktiivimallin pakottamana, henkilön asema työmarkkinoilla onkin jo aivan toinen. Sopii kysyä: missä logiikka? On kaksi aivan eri asiaa mitata, kuinka moni perusturvaetuudella elänyt työtön vältti lyhyillä työpätkillä leikkauksen ja kuinka monen kohdalla se johti kokonaan työttömyysetuudelta poistumiseen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

Arvoisa puhemies! Jos halutaan, että harjoitetulla työllisyyspolitiikalla on todellista vaikutusta työttömyyteen ja työllisyyden tasoon, sen pitää olla aktiivista työllisyyspolitiikkaa. Valitettavasti siitä on luovuttu Suomessakin monin osin, toisin kuin muissa Pohjoismaissa. Aktiivinen työllisyyspolitiikka ottaa huomioon elinkeinorakenteen ja työttömyyden alueelliset erot vähintään seutukuntatasolla. Työvoimapalveluissa se tarkoittaa asiakkaan tilanteen perusteellista kartoitusta heti ensimmäisestä asiakaskontaktista lähtien. Vaikeassakin tilanteessa elävä työtön osallistuu oman elämänsä rakentamiseen innokkaammin silloin, jos hänelle voidaan tarjota toivoa, ei pelkästään rangaistuksia.

Kun palvelutarve ja elämäntilanne on kartoitettu, tulee työhallinnolla olla konkreettinen valikoima toimenpiteitä, joiden tarjoamiseen myös viranomaisen pitää sitoutua. Ei ole mitään järkeä rakentaa esimerkiksi koulutuspolkua, jos ei ole mitään takeita koulutukseen pääsystä. Palkkatuettu työ on oiva työkalu silloin, kun nuoren pitää päästä työelämään ensimmäinen kerran tai silloin kun pitkäaikaistyöttömyys pitää katkaista tai työmarkkinavalmiuksia parantaa. Työsuhteisissa toimenpiteissä on se iso etu, että henkilö kartuttaa aitoa työkokemusta, pääsee näyttämään itseään työnantajalle ja vakauttaa toimeentuloaan myös työsuhteen jälkeen. Työhallinnon henkilöstönkin antama karu palaute osoittaa, ettei aktiivimallilla näihin haasteisiin vastata.

14.16 Terhi Koulumies kok: Arvoisa rouva puhemies! Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta otti jo kantaa aktiivimalliin, kun se käsitteli lausuntoa hallituksen budjettiesitykseen. Me kokoomuslaiset valiokunnan jäsenet emme vastustaneet aktiivimallin leikkurin poistoa. Kokoomuksen eduskuntaryhmä ottaa aktiivimalliin omalta osaltaan kantaa ihan lähiaikoina, kun kokoomus julkistaa ehdotuksensa vaihtoehtobudjetiksi.

Henkilökohtaisesti olen tosi iloinen, että aktiivimallin leikkuri poistuu — en ole koskaan kannattanut sitä. Työttömyyshän johtuu siitä, että työpaikkoja ei ole tarpeeksi kaikille työhaluisille, eikä siitä, että ihmiset olisivat laiskoja. Leikkuri on purrut pahasti varsinkin ikääntyviin työttömiin, jotka eivät ole saaneet töitä, vaikka ovat hakeneet niitä ihan epätoivoisesti. Työmarkkinoilla on paljon ikään ja muuhun liittyvää syrjintää. Toivoisinkin, että myös työnantajat tarkistaisivat asenteitaan ja palkkaisivat ihmisiä töihin vähän ennakoluultomammin. Rekrytoijien pitäisi ymmärtää, että työttömyys ei tee ihmisestä yhtään sen huonompaa työntekijäkandidaattia. Myös esimerkiksi ikääntyvillä työnhakijoilla voi olla todella hyvä kunto ja arvokasta osaamista ja kokemusta. Perheenperustamisiässä olevasta naisesta voi saada ihan huipputehokkaan ja sitoutuneen, ahkeran työntekijän.

Kun hallituksen esittämiä, melko olemattomia työllisyystoimia käsiteltiin budjetin yhteydessä työelämävaliokunnassa, kokoomus jätti valiokunnan lausuntoon eriävän mielipiteen. Totesimme, että hallituksen esittämät toimet eivät lisää työllisyyttä vaan voivat jopa heikentää sitä. Vaadimme hallitusta välittömästi tuomaan eduskuntaan aktiivimallin korvaavia esityksiä työllisyyttä lisääviksi toimiksi. Vai onko niitä luvattuja korvaavia toimia edes tulossa?

Hallituksen toistaiseksi julkistamat työllisyystoimet eivät tule lisäämään talouden imua ja tuomaan uusia työpaikkoja, vaan ne ovat pelkkää näpertelyä. Niin kuin tässä kuultiin, hallitus luottaa lähes sokeasti palkkatukeen, vaikka sillä ei ole asiantuntijoiden mukaan mitään työllisyyttä lisääviä vaikutuksia. [Vasemmalta: Kyllä!] Se voi auttaa yksilötasolla joitain ihmisiä saamaan töitä, mutta kyseinen työpaikka menee silloin sivu suun joltain toiselta työnhakijalta. Palkkatuella on asiantuntijalausuntojen mukaan siis syrjäyttämisaikutus. Se kohdistaa työpaikat toisella tavalla [Paavo Arhinmäen välihuuto] kuin aiemmin, eri

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

henkilöille, jotka muuten olisivat saaneet töitä. Se ei siis lisää työpaikkojen kokonaismäärää. Jotta palkkatuessa olisi mitään järkeä ja oikeudenmukaisuutta edes yksilötasolla, se pitäisikin kohdistaa erityisesti osatyökykyisiin.

Lisäksi työttömien työnhakijoiden henkilökohtaisia palveluja pitäisi vahvistaa aktiivimallin korvikkeeksi. TE-keskusten lisämäärärahat on kohdistettava työttömien työnhaun tukemisen ja erityisesti henkilökohtaisten tapaamisten lisäämiseen. [Anneli Kiljusen välihuuto] Jotta yritysten mahdollisuudet palkata lisää työntekijöitä paranisivat, paikallista sopimista pitää edistää. Hallituksen pitää tehdä myös perhevapaaudistus. Siis missä se viipyy? Päivähoitomaksuja täytyy alentaa, ja täytyy korottaa ulosoton suojaosuutta. Myös esimerkiksi työperäisen maahanmuuton lupakäytäntöjä pitäisi nopeuttaa nykyisestä.

No, mitä muuta aktiivimallin korvikkeeksi? Hallitus luottaa tällä hetkellä liikaa työllisyyden kuntakokeiluun, niin kuin äskenkin ministeriesittelystä kuultiin. Ikävä kyllä työ- ja elinkeinoministeriö näyttää sössineen kokeilun käynnistämisen. Kaupungeilla olisi varmasti halukkuutta ottaa isompi vastuu työllistamisestä, mutta niille pitää turvata riittävät resurssit sitä varten. Ministeriö on nyt pyytänyt kunnilta sitovaa tietoa siitä, osallistuvatko ne työllisyyskokeiluun. Siihen on kuitenkin kuntien mahdotonta ottaa varmuudella kantaa, koska ministeriö ei ole määritellyt kokeilun yksityiskohtia riittävän tarkasti. Kunnilla ei ole edes varmuutta siitä, saavatko ne tarvittavat resurssit kokeilun toteuttamiseen. [Antti Lindtmanin välihuuto] Rinteen hallituksella on muutenkin näköjään taipumus vyöryttää kunnille lisää tehtäviä ilman rahoitusta lisääntyneiden vastuiden kattamiseksi, niin kuin tehdään esimerkiksi hoitotakuun ja vanhuspalvelujen desimaalienkin osalta.

Mutta tästä kuntakokeilusta vielä: Helsingin kaupunginhallituksen elinkeinojaosto tote- si juuri eilen illalla, että saatavilla olevan tiedon pohjalta se ei voi ottaa sitovaa kantaa, lähtee- kö se mukaan hallituksen työkokeiluun vai ei. Kaupunki on periaatteessa kiinnostunut kokeilusta mutta ei valitettavasti ole saanut riittävää tietoa kokeilun sisällöstä tai varmuut- ta valtiolta kaupungille siirtyvistä henkilöresursseista. Helsinki joutui siis antamaan TEMin kyselyyn vastauksen ehdollisena, vaikka ministeriö pyysi sitä sitovana. Onkohan näin muissakin kaupungeissa? [Vasemmalta: Ei ole!] Tämä on tosi paha kömmähdys työ- ja elinkeinoministeriöltä. Harmi, että ministeri Harakka ajoi nyt näin pahasti karille tämän sinänsä lupaavan kokeilun käynnistämisen todella huonon valmistelun vuoksi.

Arvoisa puhemies! Paras tapa lisätä työpaikkoja olisi huolehtia terveestä taloudesta. Edellinen hallitus onnistui siinä hyvin ja sai aikaan ainakin 45 000 uutta työpaikkaa. Kun talous vetää ja suomalaisten yritysten tuotteet ja palvelut menevät kaupaksi maailmalla, niin yrityksille tulee tarve palkata uusia työntekijöitä, ja siten syntyy uusia työpaikkoja. Valitettavasti juuri tämä on Rinteen hallituksen pahin kompastuskivi. Hallitus on ryhtynyt lisäämään menoja holtittomasti ilman tietoa siitä, miten ne rahoitetaan, ja hallitus on esi- merkiksi kiristänyt verotusta. Veronmaksajain Keskusliiton mukaan verotus kiristyy jo 2 300 euroa kuukaudessa ansaitsevilta työntekijöiltä. Tällä menolla työllisyys ei tule para- nemaan, vaan se tulee ehkä jopa vähenemään. Pelkäämkin, että Rinteen pikavippihallitus ajaa Suomen vielä konkurssiin.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Vielä edustaja Kivelä, ja sen jälkeen käydään debattiin.

14.22 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Aktiivimalli on ollut epäoikeudenmukainen ja epätarkoituksenmukainen, ja on hyvä, jos tämä viesti kuuluu täältä nyt laajemminkin. Va-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

semmistoliitolle aktiivimallin poistaminen oli kynnyskysymys hallitusneuvotteluissa. Me olemme todella tyytyväisiä siihen, että ministeri Pekonen ryhtyi saman tien työhön ja nyt voimme täällä eduskunnassa hoitaa tämän homman maaliin. [Mika Kari: Hyvä, Rinteen hallitus!] Moni edellisen hallituksen aikaansaannos oli huono, mutta aktiivimalli oli suorastaan luokaton. Sen ongelmat olivat nähtävissä heti, ja me vasemmistossa vastustimme kin mallia alusta asti. Emme voineet hyväksyä sitä, että työtä vailla olevia rangaistiin mekaanisella leikkurilla, joka ei huomioi ihmisten yksilöllisiä tilanteita.

Aktiivimalli on erityisen epäoikeudenmukainen pitkäaikaistyöttömille ja ikääntyneille työttömille. Alusta asti oli myös tiedossa, että aktiivimallin piiriin joutuvat esimerkiksi sairauspäivärahan maksimikeston ylittäneet henkilöt, joilla ei ole työkyvyn puutteiden takia tosiasiallisia mahdollisuuksia täyttää velvoitteita. Tällainen on todella kohtuutonta. Ei ihme, että epäreilu ja kovaa politiikkaa edustava aktiivimalli suututti suomalaiset laajasti. Myös työvoimahallinnossa nähtiin, ettei malli toimi. Kyselytutkimuksen mukaan enemmistö TE-toimistojen henkilöstöstä pitää aktiivimallia epätarkoituksenmukaisena eikä usko mallin ehtojen täyttämisen parantavan työttömän työllistymismahdollisuuksia.

Nyt aktiivimallin vaikutuksia arvioinut raportti toteaa, kuten ministeri Pekonen esitteli, ettei työllisyysvaikutuksia pystytä todistamaan. [Ben Zyskowiec: Mutta niitä on ollut!] Aktiivimalli on siis todellakin ollut juuri sitä, mitä pelättiin: työttömyysturvaleikkuri, joka on kurittanut muutoinkin heikoimmassa asemassa olevia työttömiä.

On käsittämätöntä, että edelleen on ihmisiä, esimerkiksi EK:ssa ja kokoomuksessa, jotka liputtavat aktiivimallin jatkoon puolesta, [Timo Heinonen: Ei ainakaan kokoomus!] vaikka näyttää työllisyysvaikutuksista ei ole löytynyt. — Hyvä, jos on niin. [Eduskunnasta: Väärää todistusta lähimmäisistä!] Ihmiskäsityksen on oltava karu, kun pelkkä rankaisuautomaatti... [Välihuuto] — Ainakin tähän asti on ollut, mutta toivotaan, että se muuttuu. [Hälinää — Puhemies koputtaa]

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: No niin, nyt puheenvuoro on edustaja Kivelällä.

Arvoisa puhemies! Tutkimustulokset osoittavat, ettei aktiivimallin tilalle tarvita korvaavia toimenpiteitä, joilla myös usein tunnutaan tarkoittavan uusia sanktioita. Työttömyysturvan leikkausten ja työttömien rankaisemisen sijaan hallitus valmistelee uusia työllisyystoimia 75 prosentin työllisyysastetavoitteen saavuttamiseksi. [Sari Sarkomaa: Niitä odotellessa!] Syksyn budjettiriihessä hallitus linjasi jo 25-kohtaisen listan työllisyystoimista. [Ben Zyskowiec: Työllisyysvaikutukset näkyy jo!] Me haluamme tehdä aktiivista työvoimapolitiikkaa ja vahvistaa osallistumista työllistymistä tukeviin, tarkoituksenmukaisiin palveluihin, emme rangaistusten uhalla vaan tarjoamalla kunnollisia, yksilöllisten tarpeiden mukaisia palveluita. [Oikealta: Niitä odotellessa!] Myös työttömyysturvajärjestelmän karensseja haluamme kohtuullistaa. Tästä voidaan odottaa hallituksen esitystä ensi vuoden aikana.

Me uskomme, että tehokasta ja reilua työllisyyspolitiikkaa tehdään panostamalla osamiseen, työkykyyn ja palkkatukeen. Tehottoman rankaisulinjan sijaan haluamme uudistaa sosiaaliturvaa niin, että saadaan raivattua esteitä työllistymisen tieltä.

Lopuksi haluan todeta, että vaikka väitteet aktiivimallista toimivana ja tehokkaana työllisyyttä vahvistavana konstina on nyt tutkitusti ammuttu alas, meille vasemmistossa aktii-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

vimallin purkamisessa ei ole kyse työllisyydestä vaan heikossa taloudellisessa asemassa olevien kansalaisten toimeentulosta ja oikeudenmukaisesta kohtelusta.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ja nyt käydään debattiin. Ne edustajat, jotka haluavat käyttää puheenvuoroja, voivat nousta seisomaan ja painaa V-painiketta.

14.27 Anu Vehviläinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan todeta sen, että on totta, että tästä työllisyysvaikutuksesta ei ole nyt riittävä näyttöä, mutta ei ole myöskään näyttöä siitä, että se olisi heikompaan suuntaan. Ja haluan muistuttaa myös viime kauden hyvistä tuloksista: työllisyysaste 72 prosenttia, 140 000 uutta työpaikkaa. Mutta sen tiedän kyllä, että tämä on ollut myös yksilötasolla hankala monen ikääntyneen työttömän osalta ja myös syrjäalueilla, missä ei ole ollut edes mahdollisuutta tätä toteuttaa.

Mutta sellainen ajatus, että nyt ei tarvitsisi tehdä mitään, ei kyllä ole totta, [Sari Sarkomaa: Järjen ääni!] vaan hallituksella on erittäin suuret paineet sen mukaisesti, että saadaan sinne 75 prosenttiin työllisyysaste ja 60 000 uutta työpaikkaa. Se vaatii todella paljon uusia konkreettisia toimia, ja siinä toivotan hallitukselle voimia, että tähän pystytään.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtajana haluan ottaa esille sen, että työllisyystoimien ja sote-palveluitten yhteensovittamista tulee ehdottomasti tiivistää.

14.28 Rami Lehto ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edellisen hallituksen keskusta, kokoomus ja siniset leikkasivat aktiivimallilla todella suurelta osalta työttömiä työttömyysetuutta. Samalla he veivät vaikeasti työllistyviltä työttömiltä leivän pöydästä.

Aktiivimalli oli susi jo syntyessään, mutta silti keskusta ja kokoomus silloisen sinisten työministerin johdolla veivät aktiivimallin voimaan. Aktiivimalli sai jo valmisteluvaiheessa kriittistä palautetta asiantuntijoilta, sekä työelämä- ja tasa-arvovaliokunta antoi kriittistä palautetta tästä. Perussuomalaiset vastustivat aktiivimallia. On hyvä, että tämä epätasa-arvoinen työttömien, varsinkin ikääntyneiden työttömien, kyykyttäminen nyt lopetetaan. Olemme nähneet, kuinka hallituspuolueiden vaalilupauksien lisäykset jäivät toteutumatta, mutta nyt voimme olla tyytyväisiä, että ainakin tämä aktiivimallin leikkuri nyt lopetetaan.

14.29 Ilmari Nurminen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun kuuntelee tätä keskustelua, niin tulee mieleen viime kausi, jolloin olin työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa, ja silloin sosiaalidemokraattien johdolla tehtiin vastalause tähän koko aktiivimallin leikkuriin. Ja kuten tässä tuli esille, niin meillä olivat kaikki nämä tiedossa jo siinä valmistelussa: se leikkaa pitkäaikaistyöttömiltä, se lisää ihmisiä toimeentulotukeen, se on eriarvoinen. Vaikka ihminen yrittää löytää työtä, mutta ei löydä, niin silti häneltä leikataan. Nämä kaikki tiedot olivat meillä käytössä. Me yritimme argumentoida ja tuoda näitä esiin, ja nyt jotenkin on hieno tunne, että nyt Rinteen hallitus on tuonut tämän esityksen ja poistaa tämän epäoikeudenmukaisen aktiivimallin. Mitä tästä opitaan: tulevaisuudessa tämänkaltaisia pelkkiä leikkaus- ja heikennysesityksiä ei pidä tehdä ja tuoda tänne eduskuntaan ja pitää kuunnella asiantuntijoita.

Tämä on ilon päivä myös monille työttömille, jotka ovat kipuileet näiden leikkausten takia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

14.30 **Ben Zyskowicz kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallitus on toistaiseksi ansioitunut lähinnä työllisyyttä vähentävillä uudistuksilla: esimerkiksi kotitalousvähennyksen leikkaaminen ja työttömyysturvan [Paavo Arhinmäen välihuuto] korottaminen.

Nyt esillä on aktiivimalli, joka kiistattomasti lisäsi palvelujen käyttämistä ja myös lisäsi työllisyyttä, joskaan työllisyyden määrän nousua ei ole asiantuntijatyöryhmä pystynyt numeroin arvioimaan.

Mutta, rouva puhemies, emme me jää kaipaamaan aktiivimallia. Sen sijaan me jäämme kaipaamaan Rinteen hallituksen työllisyystoimia. Niitä odotellessa.

14.31 **Kim Berg sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowicz tuossa nosti esille, että aktiivimalli olisi lisännyt jotenkin työllisyyttä. Päinvastoin: työttömyyden aikainen työnteko ja työllistyminen kyllä jonkin verran yleistyivät aktiivimallin voimaantumisen jälkeen. Tutkimuksella ei kuitenkaan ole pystytty osoittamaan aktiivimallin työllisyysvaikutuksia, koska muu työllisyys ja suhdannekehitys ovat samaan aikaan olleet myönteisiä.

14.31 **Noora Koponen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Työ ja työelämä ovat valtavan iso osa ihmisen elämää. Työn sisällöntuoton mahdollisuudet ovat mitattavat ja parhaimmillaan hyvinkin rikastuttavat. On vaikea nähdä, että työtön ihminen olisi valmis antamaan elämästään tuon sisällön pois työttömyysetuutta vastaan. Juurisyyt ihmisen työttömyyteen eivät ole taulukoissa eivätkä ne ole todennäköisyyksissä vaan ne ovat piilossa ihmisen sisällä. Ei sitä aktiivimalli ratkaise.

Heikoimmassa asemassa olevien osalta aktiivimalli ei ollut toimiva ratkaisu. Työttömyysturvan leikkaaminen ei auta ihmisiä työllistymään. Työllisyyspolitiikkaa tulee sen sijaan kehittää asiakaslähtöisemmäksi ja positiivisesti kannustavaksi. Etuuden tai korvauksen maksaminen ei korvaa sitä, mitä työstä parhaimmillaan saa. Siksi olisi tärkeää vahvistaa erityisesti myös työhyvinvointia, että ihmiset voisivat innostua työstään ja saada siitä motivaatiota. Tämä vaatii yksilöllisyyden huomioimista työllistymistä edistäviä palveluita arvioitaessa ja niitä tuotettaessa. Tätä tulee tukea [Puhemies: Aika!] panostamalla työnhakijan yksilöllisyyteen sekä palvelutarpeisiin, kuten koulutukseen ja kuntoutukseen.

14.33 **Peter Östman kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mikäli hallitus aikoo päästä koviin työllisyystavoitteisiin, on löydettävä myös vastauksia monien alojen työvoimapulaan. Tällä hetkellä kolmansista maista tulevien työntekijöiden oleskelulupaprosessi kestää liian kauan. Pitkät käsittelyajat, usein 5—18 kuukautta, johtavat monilla aloilla, erityisesti rakennusalalla, siihen, että työmaat myöhästyvät työvoiman puutteen takia. Migri on aloittanut myös järjestelmällisen karkotuksen kolmansien maiden työntekijöitä koskien. Esimerkiksi maalausalan työntekijöiden jatkolupia on peruttu virheellisesti epäiltyjen tutkintotodistusten vuoksi, vaikka nämä työntekijät ovat olleet jo vuosia Suomessa ja ovat huippuammattilaisia.

Kysyn: mitä hallitus aikoo tehdä, jotta Migrin käsittelyajat kestäisivät lain mukaisesti korkeintaan 4 kuukautta ja jotta vuosia maassa olleiden lupia ei peruta näennäisin perustein?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

14.34 **Anders Adlercreutz r** (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! VATTin tutkimus tosiaankin osoittaa, että selkeitä työllisyysvaikutuksia aktiivimallilla ei ollut, [Ben Zyskowiczin välihuuto] mutta se osoittaa toisaalta myöskin sen, että aktiivimalli lisäsi työllisyyspalvelujen käyttöä. Koska me täällä uskomme, että työllisyyspalveluja käyttämällä pääsee paremmin kiinni työhön, on tietenkin oleellista varmistaa se, että näitä palveluja on joka puolella tarjolla ja että niitä myös käytetään.

75 prosentin tavoite on aika kunnianhimoinen, joten on tärkeitä, että me nyt jatkotoimenpiteitä miettiessämme varmistamme, että työllisyyspalveluja myöskin käytetään ja otamme tosissamme hallitusohjelman kirjauksen siitä, että mitään keinoja ei suljeta pois. Tavoitteen saavuttaminen vaatii todellakin toimia laajalla alalla. Kiitän Östmania tästä hänen kysymyksestään. Hallitushan tosiaankin suunnittelee sitä, että työluvan saaminen ei kestäisi kuukautta pidempään. Mielelläni myöskin kuulen, miten tähän tavoitteeseen aiotaan päästä ja millä aikataululla toimia saatetaan käyttöön.

14.35 **Arja Juvonen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jos ei aktiivimalli ollut vaikuttava, niin ainakin se oli kiusaava. Tämä kansalaisaloite aktiivimallin poistamisesta käsiteltiin sosiaali- ja terveystieteiden osastolla viime kaudella. Olin siellä perussuomalaisen edustajana, ja mietinnössä otimme siihen vahvasti vastalauseella kantaa, ja on hyvä asia, että hallitus nyt peruu tämän leikkurin. Aktiivimalli aiheutti paljon ongelmia. Se asetti ihmiset eriarvoiseen asemaan. Se osui eniten Itä-Suomessa, Uudellamaalla ja käsi-varren Lapissa, jossa alennettu työttömyysetuus leikkasi ihmisiltä tukea. Erityisesti 60-vuotiaat olivat myös siinä kohteena.

Tässä esityksessä Reumaliitto lausuu, että työikäiselle pitkäaikaissairaalle, joka on työtön tai jonka työssäjaksamiseen sairaus vaikuttaa, tulisi taata kuntoutusohjaajan tai työkykykoordinaattorin kanssa yksilöllisesti katsottu polku työelämään. Siksi kysyn teiltä, ministeri: millä tavalla tuette sitä, että työ- ja toimintakykyä alentava sairaus tai toimintakyvyn rajoite ei olisi esteenä sille, että ihminen pääsee töihin?

14.36 **Paavo Arhinmäki vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Niin sanottu aktiivimalli oli epäoikeudenmukainen ja epätasa-arvoinen. Vaikka olit kuinka aktiivinen, vaikka kuinka teit töitä sen eteen, että löytyisi työpaikka, sinua silti rangaistiin leikkurilla. Se oli epätasa-arvoinen. Se kohteli erityisesti ikääntyvien työttömien tukia leikkaavasti, ja osalla alueista, joilla ei ollut työpaikkoja, leikkaus oli entistä kovempi.

Tätä vastustettiin rajusti viime kaudella. Tämä jätettiin pöydälle. Tässä yritettiin tehdä kaikki mahdollinen, mitä eduskunnassa voidaan tehdä, että tätä kaikkein pienituloisimmilta työttömiltä leikkaamista ei olisi viety läpi. Silti te veitte sen läpi. Te, kokoomus, olette vastustaneet koko kevään ja koko syksyn tämän poistamista, mutta nyt te teette yhtäkkiä täällä täyskäännöksen [Välihuutoja oikealta] ja nyt keuhutkin tätä asiaa. Työllisyysasioidenne pääideologi, edustaja Vartiainen, on raivokkaasti viikosta toiseen puolustanut aktiivimallia, [Puhemies koputtaa] mutta tulihan sieltä se teidän uusi mallinne. Se oli työttömyysturvan korottamisen vastustaminen. [Puhemies koputtaa] Te haluatte leikata työttömyysturvaa edelleen — muka työllistämisen nimissä.

14.38 **Arto Satonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt on hyvä katsoa, mitä tämä aktiivimallista tehty tutkimus oikeasti kertoo. Se kertoo sen, että pitkäaikaistyöttömille tämä ei osoittautunut tehokkaaksi malliksi ja sen kohdalla varmaan henkilökohtai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

nen palvelu, kuntakokeilut on tehokkaampi järjestelmä, [Oikealta: Kyllä!] mutta ansiosidonnaisella työttömyysturvalla olevien henkilöiden työttömyysaika on lyhentynyt. Johtuuko tämä aktiivimallista, hyvästä taloustilanteesta vai hyvästä talouspolitiikasta? Se on vähän sama asia kuin se, johtuuko Huuhkajien menestys siitä, että valmennus on parantunut vai pelaajat kehittyneet. Sitä ei pysty kukaan sanomaan tarkalleen, mutta vaikutukset ovat joka tapauksessa olleet myönteisiä, ja olennaista on nyt se, mitä te tuotte tilalle. [Ben Zyskiewicz: Ei mitään!] Sitä nimenomaan kysyn, sillä tämä ansiosidonnainen työttömyysturva on tässä juuri se olennainen, ja kun minä luen sitä Roope Uusitalon tutkimusta, minusta se kertoo sitä, että nyt jos koskaan on aika siirtyä ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastamiseen, koska se osuu juuri oikeaan kohtaan työllisyyden parantamisessa

14.39 Petri Honkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä on nyt paikallaan muistuttaa hieman historiasta: kun muistellaan Sipilän hallituksen alkuaikaa, niin ne keskeisimmät työllisyystoimenpiteet, jotka Sipilän hallitus sitten toteutti, eivät olleet vielä valmiina päätettäväksi silloin hallituksen ensimmäisenä syksynä.

Nykyinen punamultahallitus aivan aikataulussa — hallitusneuvotteluissa päätetyssä aikataulussa, arvoisa kokoomus — valmistele uusia työllisyystoimenpiteitä ja ensi vuonna on myöskin aika jatkaa tätä työttömyysturvan uudistusta. On aivan turha verrata siihen edelliseen kauteen, koska nyt, kun työllisyysaste on noussut, puhutaan siitä, että jäljellä on työttömyyden niin sanottu kova ydin, eli siellä on todella vaikeasti työllistyviä ihmisiä, siellä on sairaita, työkyvyttömiä ihmisiä — joita tämä aktiivimalli on kieltämättä kyllä kohdellut todella epäoikeudenmukaisesti. Hyvä niin, että tämä leikkuri nyt poistuu heidänkin osaltaan. Ja pitää muistaa myös, että jatkossakaan työttömyysturva ei ole eikä tule olemaan mikään perustulo, vaan siinä säilyy edelleen työhakuvelvoite ja näitä velvoittavia osia.

14.40 Pääministeri Antti Rinne: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Edustaja Vehviläinen on täysin oikeassa, että kyllä tällä kokonaisuudella ja tällä mallilla oli palveluitten käyttöön selkeä vaikutus. Ja niin kuin edustaja Satonen totesi, jotakin tapahtui ansioturvan piirissä oleville työttömille. Sitä, mistä se johtuu, on vaikea määritellä tuon selvityksen pohjalta.

Me tarvitsemme tämän vaalikauden aikana sen 30 000 lisätyöllisen lisäksi, mikä on perusuralla VM:n kautta tulossa, 60 000 lisätyöpaikkaa. Me olemme hallituksen puolueiden puheenjohtajina käsitelleet tätä tilannetta ja todenneet, että me käynnistämme toimenpiteet, joilla varmistetaan, että se hyöty, mikä tästä aktiivimallin toisesta osiosta, ei leikkurista, tuli, tulee mahdollisesti täysimääräisesti hyödynnettyä. Eli käynnistetään valmistelu sen suhteen.

Niin kuin hallitusohjelmassa on todettu, tällainen henkilökohtainen työllistymissuunnitelma tulee mallina laadittavaksi sekä sen lisäksi työnhakuvelvoite. Ja näitten asioitten ympärille rakennetaan, tavoitteena nimenomaan yksityissektorille työllistyminen, prosessi, jonka kautta voidaan varmistaa, että se hyöty, mikä tästä aktiivimallin kokeilusta tuli — ne hyvät asiat, ei siis leikkuri eikä niitten velvoitteitten toteuttamatta jääminen, vaan se hyvä asia, että palveluita lähdettiin käyttämään — saadaan hyödynnettyä ihmisten työllisyyden parantamiseksi tulevaisuudessa. Tästä tullaan maaliskuun 1. päivään mennessä saamaan selkeä prosessi, jolla tätä viedään eteenpäin. Hallitus on sitoutunut siihen, että niiden vaikutusten perusteella, joita voidaan havaita tätä toteutettaessa, tätä viedään eteen-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

päin. On äärimmäisen tärkeää, että kaikki mahdolliset keinot, niin kuin täällä todettiin, työllisyysasteen nostamiseksi voidaan ottaa käyttöön. [Oikealta: Oikein!]

Olen useasti todennut tässä salissa sen, että työllisyysaste ei ole pelkästään tämänhetkinen taloudellinen kysymys vaan se on myöskin pitkän aikavälin kestävyysasia suomalaisessa yhteiskunnassa. Meillä on työikäisen väestön määrä vähentymässä suhteessa muuhun väestöön, ja me tarvitsemme tulevana vuosikymmeninä lisää työllisyysastetta työikäisen väestön joukossa, jotta voimme rahoittaa hyvinvointivaltion palvelut ja turvaverkot, [Ben Zyskowitz: Puhutte asiaa!] jotta voimme huolehtia siitä, että koulutusta voidaan maksaa, jotta voimme huolehtia siitä, että poliiseja on riittävästi, voimme huolehtia siitä, että sosiaaliturvajärjestelmä pelaa, voimme huolehtia sosiaali- ja terveyspalveluista. [Ben Zyskowitz: Puhutte asiaa!] Tähän kaikkeen tarvitaan lisää työllisyyttä, ja hallitus on sitoutunut viemään tämän vaalikauden aikana 75 prosentin työllisyysastetavoitteen loppuun, ja sen jälkeen hallitus joutuu aina 82—83 prosenttiin päätyämään ennen 2040:tä.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ja sitten ministeri Harakka, 3 minuuttia.

14.43 Työministeri Timo Harakka: Arvoisa puhemies! Kuten täällä salissa on moneen kertaan käynyt selväksi, niin hallitus keskuudessaan sopi, että tämä VATTin tutkimus on se mittari, joka mahdollisesti vaikuttaisi työllisyystavoitteen lukuihin, mutta työllisyystavoitteesta tai työllisyysvaikutuksista ei saatu selvää ja tarkkaa käsitystä, joten hallituksen päässä, kuten pääministeri Rinne tuossa totesi, numeerinen tavoitteemme on selvä ja voimassa: 30 000 lisätyöllistä näkyvissä ensi vuoden budjettiriihessä. VATTin tutkimus kertoo sitä samaa viestiä, mitä hallitus on valmistellut työllisyyspolitiikassaan tähänkin asti, eli painopiste on pantava yksilöllisten palveluiden laatuun ja riittävyyteen eli sen varmistamiseen, että palveluilla todellakin työllistytään. Tässä auttaa nyt se, että nämä aktiivimallin mukanaan tuomat työntekijät jäävät työllistämispalveluihin, ja se mahdollistaa sitten työnhakijoille yksilöllisemmän palvelun.

Työttömyysturvan osalta valmistellaan, kuten pääministeri totesi, yksilöllisen työnhaun malli, joka on aktiivimallia oikeudenmukaisempi mutta edelleen vaativa ja työntekijää seurausten uhalla velvoittava. [Oikealta: Ohhoh!] Velvoittavuutta oli, on ja tulee olemaan, [Ben Zyskowitz: Sitten keppi heiluu!] ja hallitus on käynnistänyt tämän mallin valmistelun, ja siitä muun muassa neuvotellaan myöskin työmarkkinajärjestöjen kanssa.

Samalla valmistelemme tietenkin täyttä höyryä yhdessä hallituksen päättämiä kokonaisuuksia, suurta palkkatukiudistusta, kansainvälisen rekrytoinnin mallia, kuntakokeiluja, osatyökykyisten työllistämistä, ja tässä edetään nopeasti. Kaikista näistä teemme huolellisen vaikutusarvioinnin ja myöskin tutkimusasetelmat.

Mitä liittyy täällä esiin nousseisiin kysymyksiin, työntekijöiden maahanmuuttoon ja siinä esiintyviin pullonkauloihin, niin niihin tietysti voisi paremmin vastata tällä hetkellä ministeri Ohisalo. Mutta vastauksena edustajien Östman ja Adlercreutz kysymykseen totean, että tämä kansainvälinen rekrytointi on siirtymässä työ- ja elinkeinoministeriöön ja tavoitteena on, että se uusi tavoitteenasettelu on 1.1.2020 voimassa. Lupaprosessit tehokkaammiksi ja inhimillisemmiksi.

Kuntakokeilua täällä arvostellaan, vaikka hakeutuminen on vielä kesken. Itse asiassa kaupungit ovat vaatineet, että niitä malleja ei ihan yksityiskohdiltaan naulata tiukkaan. Lukuisat kaupungit ovat nyt joka tapauksessa innolla tulossa siihen mukaan. Aikaisemmissa kuntakokeiluissa on onnistuttu lyhentämään työttömyysjaksoja useissa kaupungeissa, mut-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

ta olennaista on yhteistyö ja osaaminen. Kun Vantaa jopa ilman lainmuutoksia laittoi TE-toimiston, kaupungin palvelut, Kelan palvelut saman katon alle, niin yli 50-vuotiaiden työnhakijoiden työttömyysjaksot lyhentyivät yli puolella vuodella verrattuna naapurikaupunki Helsinkiin. [Puhemies koputtaa] Hieno tulos.

Ja vielä lopuksi: kuten edustaja Vehviläinen totesi, on tärkeitä, että sosiaali- ja terveyspalvelut ja työllisyyspalvelut toimivat käsi kädessä, ja juuri tässä tätä monialaista palvelua kaupunkikoikeilulla tavoitellaan.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Jatketaan debattia.

14.46 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisimme säästyneet monelta, jos olisimme kuunnelleet perustuslakivaliokuntaa, jossa viime kauden istuin. Marraskuussa 2017 perustuslakivaliokunta totesi, että tässä laissa on — jos käytän tässä sanaa — jonkinlainen valuvika, koska se on automaattinen leikkuri. Perustuslakivaliokunta ehdotti, että tähän olisi lisätty sellainen säännös, että mikäli henkilö ei ole voinut omasta itsestään riippumattomasta syystä päästä työvoimapalveluihin, niin se olisi suotu hänelle syyksi. Ihminenhan laitettiin tässä kyseissä laissa mahdolloman eteen. Vaikka hän olisi toimittanut mitä lappuja, että minä en saanut mitään paikkaa, minne mennä töihin, tai mitään palveluita, niin siitä huolimatta leikkuri heilui. Perustuslakivaliokunnalla oli tähänkin ratkaisu, mutta sitä ei haluttu kuunnella. En ymmärrä, mitä varten, koska se oli täällä nähtävissä jo silloin.

14.47 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aktiivimallin työllisyysvaikutuksista ei ole selvää näyttöä, mutta kuitenkin ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa saavien työllistyminen on parantunut ja työttömien määrä vähentynyt.

On hyvä muistaa myös, että aktiivimallia kehitettiin matkan varrella. Aktiivimallin velvoitteet on voinut täyttää esimerkiksi opiskelemalla tai osallistumalla verkkokurssille. Aktiivimallissa oli omat puutteensa, kuten esimerkiksi se, että se ei huomioinut riittävästi ikääntyneitä tai osatyökykyisiä, ja niiltä osin sitä olisikin ollut tarpeen parantaa.

Jokaisella on kuitenkin oltava oikeus riittävään työttömyysturvaan, mutta jokaisella on oikeus myös riittäviin työvoimapalveluihin. Toivottavasti ne jatkossakin tulevat toteutumaan [Puhemies koputtaa] ja hallitus niistä huolehtii. Nykyisen aktiivimallin [Puhemies: Aika!] tilalle toivotaankin kannustamista, ja kannustusmalli ehkä tulee seuraavan hallituksen työllisyysmallin nimeksi. Toivottavasti se tuottaa työpaikkoja.

14.49 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kristillisdemokraatit viime kaudella eivät tukeneet aktiivimallia juuri sen tähden, että se johti yksilöitten kohdalla aivan kohtuuttomiin tilanteisiin. Ensinnäkin oli näitä sairauspäivärahalta työttömyysturvalle tipahtaneita ihmisiä, ikääntyviä, pitkäaikaistyöttömiä, ja oli myöskin tämä alueellinen epätasa-arvo, elikkä silloin ennen näitä korjausliikkeitä, mitä edellinen hallitus teki, ei esimerkiksi näitä tiettyjä haastatteluja pystytty järjestämään alueellisesti siten, että ihmiset olisivat niihin voineet edes osallistua. Nämä olivat ne syyt.

Mutta nyt on tärkeää tietysti tietää, niin kuin pääministeri Rinne täällä minusta hyvin listasi, että näihin haastatteluihin ja näihin yksityiskohtaisiin, yksilöllisiin työllistymissuunnitelmiin ollaan hakemassa mallia. On äärimmäisen tärkeitä, että on se velvoittavuus ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

toisaalta sitten ne tarvittavat työllisyyspalvelut ovat yksilöllisiä. Tämä on se polku, millä voidaan työllistyä.

Olisin ministeri Harakalta kuitenkin halunnut kysyä, [Puhemies koputtaa] kun tämä kuntakokeilu on sellainen, joka on tuottanut hyviä tuloksia: mikä siinä kuntakokeilussa nyt sitten näyttää ainakin joissakin kunnissa herättävän kysymyksiä? [Puhemies: Aika!] Ei kai tämä kaadu nyt siihen, että ministeriöstä ei ole tarpeeksi hyvin pystytty ohjaamaan?

14.50 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksessä toimii niin sanottu työllisyyden asiakasraati, jonka jäseninä ovat työttömyyttä henkilökohtaisesti kokeneet ihmiset. Saan heiltä säännöllisesti terveisiä, ja pari viikkoa sitten saamassani viestissä raatilaiset kirjoittivat minulle, että työttömän aktivointi on kannatettavaa, mutta — ja nyt tulee suora lainaus: ”Ehdotamme, että jatkossa aktivointi tehdään positiivisten ja ihmisläheisten palveluiden muodossa. Me kaipaamme tukea, me emme kaipaa keppiä. Ehdotamme, että eduskunnassakin kuunneltaisiin enemmän myös työttömien ääntä, sillä meillä on kokemuksia ja näkemyksiä siitä, kuinka työllistämispolulla onnistuneesti kuljetaan eteenpäin.” Näin siis työttömät itse.

Tämä on meille todella tärkeä muistutus, ja toivottavasti lainsäädäntöä muutetaan ja palveluja kehitetään jatkossa hyviä käytäntöjä hyödyntäen ja ihmisten omaa ääntä kuunnellen. Kysynkin ministeri Harakalta: miten jatkossa aiotaan kuunnella työttömien ääntä useammin kuin esimerkiksi viime kaudella?

14.51 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalaisen työttömyysturvajärjestelmän erityispiirre on, että johtuen sairauspäiväraharajoituksista meillä on kiistatta ja hyvin dokumentoidusti työkyvyttömiä ihmisiä tuhansia, 4 000—6 000, työttöminä työnhakijoina. Suomessa voi jopa saattohoidossa oleva henkilö saada keskeisen perusturvan joutua hakeutumaan työttömäksi työnhakijaksi. Tämä on yksi keskeinen syy, minkä takia aktiivimalli koettiin niin epäoikeudenmukaiseksi. Myös näitä 4 000—6 000 kiistatta työkyvyttömiä ihmistä koskee aktiivimalli tänäkin päivänä, ja on hienoa, että me pääsemme siitä eroon. Mutta seuraavan askeleen pitäisi olla, että ne ihmiset, joista kaikki tietävät ja ovat yhtä mieltä, että he eivät työttömiksi työnhakijoiksi kuulu, pääsisivät sitten jonkun muun etuuden piiriin niin, että jääkaapissa olisi ruokaa siitä huolimatta, että ei työttömäksi työnhakijaksi kirjaudu. Kun järjestelmä on epälooginen, niin eiväthän ihmiset tajuakaan, miten se toimii.

14.52 Satu Hassi vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse asiassa aion ottaa esille juuri saman asian kuin edustaja Kontula, nimittäin sen, että on paljon ihmisiä, joiden terveydentila todellisuudessa on sellainen, että se ei mahdollista työntekoa, mutta syystä tai toisesta he eivät saa niitä sosiaaliturvan muotoja, joita sairaille ihmisille kuuluisi, kuten vaikkapa työkyvyttömyyseläkettä.

Yksi tällainen ihmisryhmä, jolta olen itse saanut paljon viestejä ja palautetta, ovat työpaikkansa sisäilmasta sairastuneet ihmiset. Meillä on aivan liian paljon ihmisiä, jotka luokitellaan niin sanotusti työpaikkakyvyttömiksi, jotka esimerkiksi eivät voi yksinkertaisesti hengittää työpaikallaan, mutta tästä työpaikkakyvyttömäksi luokittelusta ei seuraa, että jollakulla, esimerkiksi työnantajalla, olisi velvollisuus osoittaa semmoinen työpaikka, jossa pystyy tekemään töitä, tai että näillä ihmisillä olisi oikeus sairauseläkkeeseen tai muuhun

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

vastaavaan. [Puhemies koputtaa] Ja jos he ovat työttömyysturvalla, niin tämä aktiivimalli-leikkuri on ollut todella kohtuuton.

14.54 Hannakaisa Heikkinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä muutamassa puheenvuorossa on vähän menty aktiivimallista ohi, mutta ainakin ministeri Harakka on niihin vastannukin, ja siksi rohkenen itsekkin muutaman sanan näistä työlupaprosesseista sanoa.

Toivon, että kaikin tavoin koko hallitus ilman minkäänlaisia siiloja tekee kaikkensa, että meillä maakunnissa riittää työvoimaa. Tavoite 75 prosentin työllisyysasteesta on meille valtavan tärkeä, tärkein, jotta me voimme jakaa tulevaisuudessakin hyvinvointia koko Suomelle. Sen takia tarvitaan kaikki teot, jotta kaikenlaisessa työssä löytyy työntekijä. Jokainen ihminen, joka tulee rakentamaan suomalaista yhteiskuntaa, noudattaa lakeja, meidän hyviä käytänteitä, sitoutuu toimimaan oikein työpaikoilla ja koko yhteiskunnassa, on tänne tervetullut.

Me tarvitsemme yhteistyötä kaikkien ministeriöitten välillä, ja myös OKM:n pitää olla mukana, jotta ne, jotka tulevat tänne opiskelemaan, näkisivät, [Puhemies koputtaa] että heillä on tulevaisuutta Suomessa.

14.55 Sami Savio ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys aktiivimallin leikkurin poistamisesta on erittäin tarpeellinen. Tämän mallin suurin ongelma on ollut se, että läheskään aina työtön työnhakija ei ole pystynyt välttämään työttömyystukensa leikkausta, vaikka on kovasti yrittänytkin tehdä tarvittavia toimenpiteitä. Tämän näkökulman perussuomalaiset yhdessä muun opposition kanssa nostivat esiin jo alkuperäisen eduskuntakäsittelyn yhteydessä syksyllä 2017, ja jopa perustuslakivaliokunta kiinnitti tähän asiaan huomiota, kuten edustaja Meri tässä edellä totesi. Hyvä, että asia nyt korjataan.

Arvoisa puhemies! Hallitus on ulkoistanut työllisyyttä kohentavien keinojen etsimisen työmarkkinajärjestöille ja odottaa kuumeisesti niiltä tuloksia ja linjauksia. Työllisyysasteen nosto vähintään 75 prosenttiin on hyvä tavoite, mutta valitettavasti läheskään kaikki hallituksen omat toimet eivät ole olleet omiaan lisäämään yritysten, tuotteiden ja palveluiden kysyntää. Esimerkkeinä tästä ovat hallituksen esitykset kotitalousvähennyksen leikkaamiseksi 92 miljoonalla eurolla ja polttoaineverotuksen kiristäminen 250 miljoonalla eurolla. [Puhemies: Aika!] Hallituksen tulisikin ehdottomasti harkita näitä esityksiä uudelleen.

14.56 Bella Forsgrén vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä useat ovatkin nostaneet esille, että aktiivimalli johti palvelujen lisäämiseen ja palveluvalikoiman laajentumiseen. Haluan kuitenkin muistuttaa, että TE-toimiston puolesta tuli ilmi, että lisääntynyt palvelujen käyttö ei oikeastaan perustunut asiakkaan tarpeisiin, motivaatioon tai työvoimapolitiittiseen tarkoituksenmukaisuuteen. Siksi aktiivimallia pidetäänkin ihan perustellusti epäoikeudenmukaisena.

Haluaisinkin nostaa positiivisena esityksenä tässä esille, että resursseja TE-palveluissa on nyt lisätty ja palvelujen tarve tunnistettu, mikä on erittäin hieno asia hallituksen puolelta. Jatkossa työllisyystoimia tehtäessä tuleekin pitää tarkasti mielessä se, kenelle ne oikeastaan on suunnattu ja miksi. Tavoitteemme tulee olla, että yhä useamman on helpompaa osallistua työelämään ja useampi saa oikeanaikaista tukea työllistymiseen. Ei voi olla niin,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

että työllisyystoimet johtavatkin yhä useammin ihmisten ja toimeentulon heikentymiseen. Me haluamme kannustaa ihmisiä. [Puhemies koputtaa] Vihreä ryhmä on erittäin tyytyväinen, että aktiivimalli puretaan.

14.57 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä edustaja Mustajärvi toivoi hauskoja hautajaisia aktiivimallille. Haudattakoon se, kevyet mullat. Mutta se, mikä kokoomuksen eduskuntaryhmää huolestuttaa, on se, haudataanko tässä myöskin hallituksen työllisyystavoite, vastoin hallituksen omaa ohjelmaa vedetään toimenpide pois ilman korvaavia toimenpiteitä. Onko lapsi menossa pesuveden mukana? [Paavo Arhinmäki: Oliko tällä työllisyysvaikutuksia vai eikö ollut?] Onko lapsi menossa pesuveden mukana? Olette ehtineet tekemään tähän keltaiseen kirjaan toimia, joilla vähennetään työllisyyttä ja kotitalousvähennystä, ja monta muuta esitystä, jotka laittavat tämän budjettikirjan työllisyysvaikutukset negatiivisiksi, mutta ette ole ehtineet tehdä päätöksiä, joilla edistettäisiin työllisyyttä. Olisiko pitänyt miettiä vähän päätösjärjestystä? Eli meneekö lapsi pesuveden mukana? [Paavo Arhinmäen välihuuto] Onko tulossa työllisyystoimia? Henkilökohtaisia työvoimapalveluita työttömille voidaan aktiivimallin sijaan tuoda, mutta sen lisäksi työttömät tarvitsevat työpaikkoja. Työttömät tarvitsevat hallituksen esityksiä, jotka edistäisivät työllisyyttä. Milloin niitä tulee, pääministeri Rinne? [Puhemies koputtaa] Milloin niitä tulee? Niitä odotellessa. [Paavo Arhinmäki: Vastustatteko vai kannatatteko tätä esitystä?] — Kannatamme purkua, kevyet mullat.

14.59 Pia Lohikoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vihdoinkin, ajattele moni työtön nyt, kun aktiivimalli puretaan. Moni on joutunut sen leikkureiden uhriksi. Aktiivimalli on tosiasiassa ollut työttömiä passivoiva ja lannistava, aivan erityisen huono päätös nimeään myöten. Aktiivimalli ei huomioi työttömän aktiivisuutta työnhaussa, ei, vaikka olisi hakenut sataa työpaikkaa. Todistetusti se ei myöskään ole lisännyt työllisyyttä, kuten olemme VATTin raportista lukeneet. Malli rankaisee siitä, että työtön ei saa työpaikkaa, vaikka on kuinka yrittänyt. Mutta kepittäminen ei ole työllistämistä. Malli on kohdellut erityisen epäoikeudenmukaisesti pitkäaikaistyöttömiä, ikääntyneitä työttömiä ja henkilöitä, joilla on puutteellinen työkyky. Aktiivimallin purkaminen oli vasemmistoliitolle yksi keskeisimpiä kynnyskysymyksiä hallitusneuvotteluissa, ja olemme iloisia, että hallitus nyt todella purkaa aktiivimallin, mutta uusiakaan vastaavia leikkureita emme toivo.

15.00 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin jo valmis käyttämään tässä sen puheenvuoron, että on tärkeää, että nyt kokoomus kannattaa aktiivimallia. Nimittäin vielä syyskuussa 19, eli hetki sitten, puheenjohtaja Orpo sanoi, että aktiivimalli on kannatettava, kannattaa leikkuria ja tämä kannustaa jne., puhumattakaan näistä Vartiainen lausunnoista ja siitä, että kokoomus on systemaattisesti koko kevään ja syksyn kritisoinut hallitusta siitä, että hallitus — aivan oikein — pistää aktiivimallin roskakoriin, juuri sinne minne se kuuluu. Kivi otetaan pois pullasta. Siitä kiitos, hallitus.

Mutta nyt kun kuuntelin tuota edustaja Sarkomaan äskeistä puheenvuoroa, niin jäi vähän nyt sellainen kysymys uskottavuuden perään: mitä mieltä kokoomus nyt loppujen lopuksi on tästä aktiivimallista. Puhemies, en voi välttyä siltä, että tulee sellainen hieman pieni tunne, että kokoomusta sittenkin harmittaa tämä salarakas pistää sinne roskakoriin muodollisesti ja näennäisesti, koska nyt sitten vastustamisen paikkaa ei enää taida olla. Mutta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

toivoisin, että kokoomus nyt reilusti [Puhemies: Aika!] ja rehdisti selkiyttää kantansa. [Paavo Arhinmäki: Haluavat tilalle toisia leikkauksia työttömiltä!]

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Otetaan pari puheenvuoroa, ja sitten puheenvuoro hallitukselle. Sitten me päätämme tämän debattiosuuden, mutta keskustelu jatkuu.

15.01 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Me emme jää kokoomuksessa kaipaamaan aktiivimallia emmekä sen leikkuria, [Paavo Arhinmäki: Mutta työttömiltä leikkaamista kylläkin!] eikä meillä tule aktiivimallia myöskään ikävä, mutta työllisyystoimia meillä on ikävä, ja niitä olemme tältä hallitukselta odottaneet. Ekonomistit ovat itse asiassa arvioineet, että Rinteen hallituksen toimet ovat jopa heikentäneet työllisyyttä. [Sari Sarkomaa: Tosi on!] Tämän maan työllisyystilanne olisi parempi, jos Rinteen hallitus ei olisi tehnyt mitään. 75 prosentin työllisyysaste on kova tavoite. Siihen päästäksenne te tarvitsette toimia. Me kannustamme teitä ottamaan käyttöön esimerkiksi paikallisen sopimisen ja perumaan kotitalousvähennyksen leikkaamisen.

Pääministeri Rinne, te olette sanonut, että keppiä ei käytetä, mutta äsken juuri kuulimme, miten työministeri Harakka totesi, että jatkossakin työllisyystoimenpiteet ovat vahvasti velvoittavia. Onko nyt niin, että Harakka kuitenkin keppiä käyttää? [Naurua]

15.02 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On käyty hyvää keskustelua, ja monia näköaloja on avautunut, mutta ehdottomasti on jäänyt avautumatta kaksi tosiasiaa.

Toinen on se, että meillä on kymmeniätuhansia vapaana olevia työpaikkoja ja niihin ei löydy suomalaisia ihmisiä, miehiä ja naisia, töihin. [Arto Satonen: Näin on! — Paavo Arhinmäki: Tai muunsukupuolisia!] On täysin käsittämätön tilanne, että meillä on valtava määrä yrityksissä työpaikkoja ja myös julkisella puolella työpaikkoja mutta ei vain löydy tekijää. Tämähän on se meidän iso ongelma, jos meillä kerran on yrityksissä työpaikkoja. Omissa tuttavissani on monta yrittäjää, ja he kaipaavat metsäkoneenkuljettajia ja hitsareita, siellä tarvitaan linja-autonkuljettajia, rekkamiehiä ja vaikka mitä, mutta silti meillä koulutetaan valtava määrä sellaisiin ammatteihin, joista joutuu suoraan työttömiksi. Kyllä meidän pitää sekä koulutusjärjestelmää että tätä työttömyystukisysteemiä kehittää.

Toinen asia, mikä on tärkeä: Monessa yrityksessä esimerkiksi kesäisin, esimerkiksi mansikanpoimintapelloilla, ovat lähes kaikki työntekijät ulkomaisia, vaikka meillä on siitä huolimatta henkilöitä, joilla ei ole töitä. Kannattaisi pikkusen näitä järjestelmiä viilata siihen systeemiin, jotta ihmiset saavat töitä, koska jos ei ole töitä, niin ei kerry sitä eläketurvaakaan, ja jokainen tietää, miten sitten käy.

15.03 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen nyt hieman hämentynyt siitä, miten meillä voi olla maassa voimassa laki, jota kukaan ei näytä kannattavan. [Antti Lindtman: Nimenomaan!] Miten on mahdollista, että laki on tullut voimaan ilman, että keskusta ja kokoomus, jotka äänestivät sen puolesta, kannattivat sitä lakia? Siinänsä hyvä, että tämä laki nyt kuitenkin peruutetaan, koska tässähän on nämä valuviat, mitkä useaan kertaan on jo todettu, eli vaikka henkilö yrittäisi vilpittömästi täyttää ne aktiivisuusvaatimukset, niin hän ei välttämättä kuitenkaan niitä pysty täyttämään ja silti leikkuri

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

heiluu. Tämän epäkohdan vuoksi perussuomalaiset tätä lakia aikanaan vastustivat, ja mielestämme on hyvä, että se puretaan.

Nyt kuitenkin hallitus on asettanut tavoitteekseen 75 prosentin työllisyyden, ja haluaisinkin kuulla hieman konkretiaa ministeri Harakan esittämään malliin. Mikä on nyt hallituksen tapa toteuttaa nämä asiat paremmin, koska tämä aktiivimalli oli huonosti toteutettu? Ei se työllisyys kuitenkaan itsestään etene.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Nyt annetaan hallitukselle vastauspuheenvuorot, kaksi minuuttia kullekin, vastaatte kysymyksiinne. Ensimmäisenä pääministeri Rinne.

15.04 Pääministeri Antti Rinne: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Edustaja Heinonen, tämän hetken viimeisin tilastotieto työllisyydestä kertoo sen, että työllisyysaste on 72,8 prosenttia, neljän kuukauden aikana lisää 0,4 prosenttiyksikköä. Jos tällä tahdilla jatketaan, niin se on 3,6 prosenttiyksikköä korkeampi vuonna 2023, jota mitataan. Tosiasiassa se tulee kuitenkin olemaan tätä selkeästi alempi valtiovarainministeriön perusuraa mentäessä. Se on tällä hetkellä perusura-arvion mukaan 73,1, mikä tarkoittaa noin 30 000:ta lisätyöllistä nykytilanteeseen verrattuna. Hallituksen toimenpiteillä tullaan päättämään siinä aika-aulussa, joka täällä on useasti toistettu, eli ensi keväänä huhtikuussa lähinnä työttömyys-turvajärjestelmään liittyen, lähinnä paikalliseen sopimiseen liittyen, elokuussa työllisyys-toimenpiteitä konkreettisesti 30 000 ihmisen edestä ja sen jälkeen 30 000 lisää vaalikau-den aikana vuoteen 2023 elikkä yhteensä 60 000 päätöspäätösteistä. Nämä kaikki ovat tällä hetkellä valmistelussa.

Täällä on usein lueteltu tämä 25 toimenpidekokonaisuuden lista, jonka perusteella hallitus vie tällä hetkellä valmistelua eteenpäin, [Sari Sarkomaa välihuuto] niin että voimme päättää näistä asioista sitten, kun ne on valmisteltu huolella, vaikutusarviot tehty, tehty arvioita, joittenka pohjalta asiat voidaan tuoda luottavaisesti tänne eduskuntaan käsiteltäväksi. Tämä hallitus tekee työnsä huolellisesti, punniten, tuoden ne esitykset punnittuina tänne eduskuntaan, niin että ne voidaan päättää täällä. Tämän hallituksen toimenpiteiden loppu-tuloksena on se, että Suomessa on, jos kaikki menee sillä tavalla kuin tällä hetkellä näyttää menevän, noin 90 000 lisätyöllistä tämän vaalikauden lopussa — näitten suunnitelmallisten, määrättyjen toimenpiteitten perusteella.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ja ministeri Pekonen, 2 minuuttia.

15.06 Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen: Kiitos, puhemies! Kuulostaa siltä tätä lähetekeskustelua kuunnellessa, että eduskunta on varsin yksimielinen tämän hallituksen esityksen kanssa aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoamisesta.

Mutta, puhemies, tässä on kuitenkin muutama edustaja peräänkuuluttanut näitä niin sanottuja korvaavia toimia. Minusta on nyt hieman turhauttavaa keskustella täällä siitä, että mikä toimi nyt korvaa tässä minkäkin ja mikä on se korvaava toimi, kun tosiasiallisesti [Sari Sarkomaa: Työttömien henkilökohtainen palvelu!] VATTin raportissa ei ollut todennet-tuja numeroita näistä työllisyysvaikutuksista.

Meidän hallituksellamme on äärimmäisen kunnianhimoinen ja kova tavoite 75 prosen-tin työllisyyden osalta, ja tämä hallitus tulee tekemään kaikkensa, jotta tämä tavoite saavu-tetaan. Teemme erittäin hyvää yhteistyötä läpi hallituksen, [Leena Meren välihuuto] ja itse

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

voin todeta, että erityisesti sosiaali- ja terveysministeriö yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa, ministeri Harakan kanssa, tekee hyvää yhteistyötä.

Parhaillaan työskentelevä työllisyyden edistämisen ministerityöryhmä ja sen alatyöryhmät pohtivat muun muassa, miten uudistetaan työttömien työnhakijoiden palveluita myöskin työllisyyttä tukeviksi — tämä ehkä edustaja Juvosen erittäin hyvään nostoon liittyen ihmisten työkykyyn ja siihen, miten työelämässä pärjää. Meillä on yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa käynnistymässä työkykyohjelma, jossa nimenomaan tulee näitä yksilöllisiä palveluita työnhakijoille niin, että tuetaan sekä työnhakijaa että myöskin työnantajaa. Pidän erittäin tärkeänä sitä, että me voimme huomioida tässä muuttuvassa maailmassa, muuttuvassa työelämässä kaikenlaiset työnhakijat, jotta me saamme työllisyysasteen nostettua sinne 75 prosenttiin.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ja ministeri Harakka, 2 minuuttia.

15.08 Työministeri Timo Harakka: Arvoisa puhemies! Edustaja Mäkisalo-Ropponen tiedusteli, millä tavalla varmistetaan se, että entistä paremmat ja entistä yksilöllisemmät palvelut voidaan taata tällä hallituskaudella. Nyt aivan konkreettisesti siis lisäämme TE-palvelujen resursseja 50 miljoonalla eurolla hallituskauden aikana. Se tarkoittaa henkilöstölisäyksiä. Se tarkoittaa sitä, että yhä useampi on auttamassa asiantuntijana ihmisiä työllistymään. Ja se on juuri se, mikä tästä raportistakin jäi käteen; se on juuri se, mitä nämä TE-asiantuntijat haluavat tehdä, auttaa henkilökohtaisesti asiakkaita. Pohjois-Savon TE-toimistossa on jopa luvattu vastuuvirkailija sekä työnhakijalle että myös työnantajille — täytyy muistaa, että TE-toimistot palvelevat molempia — ja tämä on minusta upea lupaus.

Lisäksi haluamme auttaa osatyökykyisiä työllistymään, ja he tarvitsevat myös erityisesti yksilöllistä, henkilökohtaista palvelua. Jokaiseen TE-toimistoon tulee työkykykoordinaattorit, jotka auttavat — ja jälleen kerran — sekä työnhakijaa että työnantajaa. Kun palvelut paranevat, sitten voidaan vastikkeeksi tehdä henkilökohtainen työllistymissuunnitelma, joka velvoittaa. Nyt kun meidän neuvotteluilmapiiirimme on tervehtynyt ja olemme päässeet avoimeen keskusteluun, varmasti saamme nopeasti aikaan tästä konkreettisen mallin.

Näistä monialaisista palveluista kannattaa ehkä mainita nämä TYP-palvelut ja Ohjaamot, joissa asiakkaiden tarpeisiin on pystytty vastaamaan monialaisesti ja henkilökohtaisesti. Niihin päästään jatkossa nopeammin ja helpommin, ja silloin tehdään juuri yhteistyötä työllistämishenkilökunnan ja sosiaali- ja terveysväen kanssa sekä kunnissa että ministeriöissä, ja hyvää yhteistyötä teemme ministeri Pekosen kanssa mutta myös ministerien Andersson ja Kosonen kanssa siinä, [Puhemies koputtaa] että pystymme vastaamaan näihin koulutus- ja osaamistarpeisiin jatkossa entistä tehokkaammin.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Keskustelu keskeytettiin kello 15.11.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

Keskustelua jatkettiin kello 19.58.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä.

19.58 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Aktiivimallin ongelmat olivat ilmeisiä jo silloin, kun esitys viime kaudella tuotiin eduskunnan käsittelyyn. Jo mallin valmistelun yhteydessä asiantuntijalausunnoissa epäiltiin mallin toimivuutta. Nyt olemme vihdoinkin lähellä sitä päivää, kun tästä työttömiä epäoikeudenmukaisesti kohtelevasta aktiivimallista päästään vihdoinkin eroon. Aktiivimallin leikkuri ja velvoitteet puretaan 1.1.2020 ja työllisyyttä hoidetaan jatkossa kepin sijasta enemmän työttömiä tukemalla. Tuen hallituksen esitystä todella lämpimästi, sillä tämä epäoikeudenmukainen aktiivimalli leikkasi työttömyysturvaa yli 100 000 työttömältä ilman, että mallin todellisia työllisyysvaikutuksia kyettiin osoittamaan.

Arvoisa puhemies! Aktiivimallia koskevan loppuraportin perusteella on haasteellista tehdä tutkimustietoon perustuvia johtopäätöksiä mallin työllisyysvaikutuksista. Työttömyyden aikainen työnteko ja työllistyminen ovat kyllä jonkin verran yleistyneet aktiivimallin voimaantumisen jälkeen. Tutkimuksella ei ole kuitenkaan pystytty osoittamaan aktiivimallin työllisyysvaikutuksia, koska muu työllisyys- ja suhdannekehitys on samaan aikaan ollut myönteistä. Ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa saavien työllistyminen on myös jonkin verran parantunut, mutta on vaikea sanoa, mikä on aktiivimallin osuus tässä kehityksessä. Peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea saavien ihmisten työttömyys ei taas ollut tutkimuksen mukaan lainkaan vähentynyt.

Aktiivimalli on tilastojen mukaan lisännyt työttömien osallistumista työllistymistä edistäviin, erityisesti lyhyisiin, enintään viisi päivää kestäviin palvelujaksoihin. On kuitenkin vaikea sanoa, onko aktiivisempi osallistuminen palveluihin lisännyt lainkaan työllistymistä. On hyvä huomioda, että aktiivisella työvoimapolitiikalla voidaan edelleen aktiivimallin purkamisen jälkeenkin ylläpitää korkeaa osallistumista työllistymistä edistäviin palveluihin, jos niihin ohjataan esimerkiksi työttömien määräaikaishaastattelussa, palveluja sisällytetään työllistymissuunnitelmiin ja työttömyysturvan saajia veloitetaan osallistumaan palveluihin.

Arvoisa puhemies! Aktiivimallin voimassaolon aikana työttömyysetuutta on alennettu keskimäärin yli kolmannekselta työttömyysetuuden saajista. Aktiivimallin vaikutuksia koskevien tilastotietojen perusteella malli on alentanut erityisesti ikääntyneiden ja/tai pitkään työttöminä olleiden työttömyysetuutta. Vaikuttaakin osittain siltä, että työttömyysetuutta alennettiin erityisesti sellaisilta työttömyysetuuden saajilta kuin työmarkkinatukea saavat pitkäaikaistyöttömät ja ansiopäivärahan niin kutsutuilta lisäpäiviltä etuutta saavat pitkäaikaistyöttömät.

TE-toimistojen henkilökunnalle suunnattuun kysely- ja haastattelututkimukseen perustuvan Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen VATTin loppuraportin mukaan aktiivimallin avulla ei pystytty vastaamaan erilaisten työnhakija-asiakkaiden motivaatioon, tarpeisiin ja edellytyksiin aktivoitua. Tämän takia mallia pidettiin eriarvoistavana, epäoikeudenmukaisena ja väärin asiakasryhmiin kohdentavana. Aktiivimallin nähtiin kannustavan vääränlaiseen aktiivisuuteen, joka ei perustu asiakkaiden tarpeisiin tai motivaatioon tai työvoimapolitiittiseen tarkoituksenmukaisuuteen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

Arvoisa puhemies! Aktiivimallin purkamisessa on kyse työttömien ihmisten toimeentulosta ja oikeudenmukaisesta kohtelusta. Mallin keskeinen epäoikeudenmukaisuus on ollut se, että työttömien ihmisten toimeentuloa voidaan leikata heistä itsestään riippumattomista syistä. On erittäin hyvä, että työttömyysturvan aktiivimallin leikkuri ja velvoitteet nyt vihdoin kumotaan. Kiitän hallitusta lämpimästi siitä, että tästä työttömiä epäoikeudenmukaisesti kohtelevasta aktiivimallista päästään heti vuodenvaihteessa eroon ja että hallituksen ajamat työllistämistoimet ovat jatkossa kepin käytön sijasta enemmän työttömiä tukevia ja kannustavia.

20.03 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Meidän tulee auttaa kaikki kynnelle kykenevät työhön myös aktiivimallin leikkurin poistamisen jälkeen. On hyvä, että hallituksen esityksessä säilyy velvollisuus hakeutua koulutukseen. Siihen meidän tulee tukea ja kannustaa. Olennaista on nyt se, kuinka varmistamme ihmisten aktiivisuuden jatkosakin. Välitön aktiivinen työnhaku on ihmisen itsensä etu. Tiedämme, että työttömyyden pitkittyessä paluu työelämään mutkistuu.

Hallitusohjelman mukaan aktiivimallin tilalle valmistellaan sellainen malli, jossa työttömän työllistymissuunnitelmassa sovitaan henkilökohtaisesta työnhakuvelvoitteista ja -palveluista, kuten esimerkiksi koulutuksesta ja kuntoutuksesta. Resurssit tähän turvataan TE-toimistoissa, joihin tarvitaan yksilöllistä ohjausta.

Työelämän muutos on valtavan nopeaa. Uusi työ syntyy näillä näkymin korkeaa osaamista edellyttävillä aloilla. Osaajapula pahenee ympäri Suomen. Huoli osaavasta työvoimasta kasvaa, koska väkemme vanhenee ja koulutustason nousu on pysähtynyt.

Nostan esille yhdeksi lääkkeeksi jatkuvan oppimisen, koko elämänkaaren aikaisen, eri elämänalueille ulottuvan oppimisen. Meidän tulee kehittää koko koulutusjärjestelmäämme ja kaikessa tapahtuvaa oppimista saumattomaksi osaamisjärjestelmäksi. Meidän tulee varmistaa jokaiselle suomalaiselle riittävä perusosaaminen, jonka pohjalta tällainen jatkuva oppiminen on mahdollista, jotta työelämässä on edellytykset osaamisen jatkuvan kehittämiseen. Tämä takaa sen, ettei putoa niin helposti pois työelämästä, kun työelämä muuttuu.

Nostan kaksi näkökulmaa OECD:n ”Getting Skills Right: Finland” -raporttiluonnoksesta. Ensinnäkin: vaikka suomalaisten aikuisten osallistuminen koulutukseen on maailman korkeinta, osallistumisessa on merkittäviä eroja eri ryhmien välillä. Kun 66 prosenttia työllisistä osallistuu koulutukseen, vain 33 prosenttia työttömistä osallistuu siihen. Osaamisen kasautuminen syventää jo olemassa olevaa osaamisen kuilua. Suomen koulutusjärjestelmä on raportin mukaan inklusiivisuudeltaan eli kaikki mukaan ottavuudeltaan yksi OECD-maiden heikoimmista.

Muissa Pohjoismaissa työtä syntyy sekä korkeaa että matalaa osaamistasoa edellyttävillä aloilla. Suomessa kehitys näyttää toisenlaiselta. Korkeaa osaamistasoa edellyttävät työt ovat lisääntyneet meillä merkittävästi ja vähäisempää osaamistasoa vaativat työt ovat lisääntyneet sen sijaan vain vähän. Olisi jollakin tavalla tasapainoisempaa, jos kehityksemme kulkisi enemmän muiden Pohjoismaiden suuntaan. On toimittava myös sen puolesta, että työtä syntyy myös muihin kuin korkeaa osaamista vaativiin tehtäviin. Yksi ratkaisu on oppisopimuskoulutuksen edistäminen. Toinen ratkaisu on tukea reippaammin pientä ja mikroyrittäjyyttä, sillä matalasti koulutettuja on paljon pienyrittäjinä, jotka eivät sitten osallistu koulutukseen. Tämä voi olla este yrityksen laajentumiselle ja naapurin työllistämiseksi. Uusi työ syntyy juuri pieniin yrityksiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

Voisimme ottaa mallia Irlannin Skillnet Ireland -mallista, jossa valtio tukee alakohtaisia ja alueellisia verkostoja, jotka kehittävät ja järjestävät koulutusta. Verkoston yritykset tekevät henkilöstölleen koulutustarpeen arvioinnin, ja tämä verkostojen toiminta on yhteisrahoitteista, valtion ja yritysten yhdessä rahoittamaa. Tällä hetkellä tuossa verkostossa on 16 500 yritystä, joista 95 prosenttia on pieniä ja keskisuuria, ja mukana on myös mikroyrityksiä. Tämä voisi olla osaltaan yksi vastaus leikkurin poistamisen korvaavaksi toimenpiteeksi. Näin autamme ihmisiä löytämään vahvuutensa ja voimme kannustaa heitä työllistämään itsensä ja miksei myös naapurinsa.

Toiseksi nostan ikääntyvien osaamisen. Heidän osaamisensa ylläpito tulee entistä tärkeämmäksi. Ikärakenteen muutoksen vuoksi 15—64-vuotiaiden määrä vähenee 57 000 henkilöllä vuoteen 2030 mennessä ja 208 000 henkilöllä vuoteen 2050 mennessä. On tarpeen huolehtia ikääntyvän väen osaamistasosta.

Nyt ollaan aivan kuin välivaiheessa. Työttömyysturvan uudistaminen jatkuu. Tavoitteena on, että työttömyysjaksot lyhenevät ja omatoimisuuteen kannustetaan. Työttömyysturva ei kuitenkaan ole perustulo. Me saamme yhdessä ja yhteistuumin kannustaa ihmisiä työhön, kaikkia niitä, jotka siihen kykenevät.

20.11 Juho Kautto vas: Arvoisa puhemies! Tätä päivää lukuisat aktiivimallin leikkurin kohteeksi joutuneet ovat odottaneet — odottaneet siinä mielessä, että pääsemme keskustelemaan aktiivimallin vaikutuksista ja aloitimme täällä eduskunnassa sen kumoamista koskevan päätöksenteon. Enemmän he odottavat kuitenkin uudenvuodenpäivää 2020, jolloin saatamme täysin käsittämättömän ja epäoikeudenmukaisen aktiivimallin leikkureineen historiaan.

Aktiivimalli oli järjestömyydessään tuomittu epäonnistumaan jo sen syntyvaiheissa. En ymmärtänyt silloin enkä ymmärrä vielääkään, mikä tarkoitusperä on rangaista työttömiä siitä, että he eivät yrityksistä huolimatta onnistu työllistymään. Erityisen epäoikeudenmukainen aktiivimalli on ollut alueellisesti, sillä ei ole sama olla työtön työnhakija harvaan asutuissa maakunnissa kuin kehittyvissä kasvukeskuksissa. Aktiivimalli kohteli erityisen kovalla kädellä myös pitkäaikaistyöttömiä ja henkilöitä, joilla on puutteellinen työkyky. Heidän kohdallaan aktiivimallin edellyttämiä velvoitteita on usein ollut mahdoton täyttää. On myös laskettu, että aktiivimallin leikkuriin joutui jopa satatuhatta työtöntä yhden tarkastelujakson aikana. Tätä taustaa vasten ihmettelen, mikäli jotkut täällä salissa vielä pitävät mallia onnistuneena ja työttömiä kannustavana. On käynyt aivan selväksi, että aktiivimalli leikkureineen on ollut vain keino säästää työttömyysturvamenoissa.

Arvoisa puhemies! Aktiivimallin tosiasiallinen tarkoitus on ollut työttömien syyllistäminen heidän tilanteestaan. Erityisesti kokoomuksessa on omaksuttu ajatus, että työtä kylä löytyy, kun on vain tarpeeksi työhalua. Voin omasta kokemuksestani kertoa, että näin ei ole, sillä uskon olevani lähes ainoa tai ainakin yksi harvoista edustajista, joka on aktiivimallin leikkurin joutunut kokemaan. Lukuisista työhakemuksistani huolimatta en päässyt kuin yhteen työhaastatteluun. [Kimmo Kiljunen: Eduskuntaan!] Onneksi aktiivinen työnhakuni tuotti kuitenkin keväällä tulosta ja pääsin kertomaan tähän saliin myös työttömien elämästä.

Kyselytutkimuksen mukaan valtaosa TE-toimiston henkilöstöstä pitää aktiivimallia epätarkoituksenmukaisena eikä usko tällä olevan työllistymistä edistäviä vaikutuksia. Erityisesti alan ammattilaiset arvostelivat sen epäoikeudenmukaisuutta ja sitä, että se lisää enisestään eriarvoisuutta työttömien keskuudessa. Tämä ei tullut ainakaan itselleni yllätyk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

senä, enkä usko, että näin tapahtui niillekään edustajista, jotka aikoinaan tämän aktiivimallin olivat hyväksymässä.

Aktiivimallin vaikutuksia arvioivassa VATTin raportissa ei ole voitu osoittaa, että aktiivimallilla olisi joitain työllisyysvaikutuksia. Näinpä tälle yksittäiselle järjestömyydelle ei tarvitse etsiä vastaavia työllisyystoimia, vaikka hallitusohjelmassa näin on sanottu.

Hallitus tekee ja tulee tekemään kyllä lukuisia työllisyystoimia, mutta niitä ei tehdä enää työttömiä syylistämällä vaan auttamalla, mikä on huomattavasti tehokkaampi ja ennen kaikkea inhimillisempi keino. Tosin tämä maksaa, toisin kuin aktiivimalli, mikä ainoastaan toi säästöjä työttömyysmenoissa, mutta tämä on hallitukselta selkeä arvovalinta. Me emme syylistä työttömiä, jotka ovat jo muutenkin hankalassa elämäntilanteessa, vaan etsimme ratkaisuja, jotta he pääsevät mahdollisuuksien mukaan työelämään takaisin.

Arvoisa puhemies! Erityisesti joillekin kokoomuksen edustajista aktiivimallin purku tuntuu ottavan koville. Toki tämän ymmärrän, sillä onhan heillä usein ajatus, että jokainen on oman onnensa seppä. Toisaalta ottaa varmaan koville, kun näkee, että omat ideologiset saavutukset haihtuvat oppositiossa istuessa. Voin kuitenkin lohduttaa sillä, että vähävaraiset ihmiset kestävät heidän oppositiokautensa kyllä mainiosti. Koettakaa siis kokoomuksessakin jaksaa nyt ainakin tämä eduskuntakausi loppuun. Yritämme sillä välin korjata teidän tekemänne epäoikeudenmukaiset ja eriarvoisuutta lisänneet päätökset.

Loppuun muistutan myös perussuomalaisia siitä, että ovat työttömät joutuneet heidänkin politiikkansa maksajiksi, vaikka he yrittävät sinisillä itsensä valkopestä. Muistuu vain mieleen heidän aikansa hallituksessa, kun ansiosidonnaisen kesto leikattiin sata päivää ja sen lisäksi sen tasoa leikattiin tuntuvasti. Hienoa kuitenkin, että oppositiossa ollessa työttömien hyvinvointi kiinnostaa kaikkia. [Kimmo Kiljunen: Ei kiinnosta kaikkia, se kiinnostaa vain hallituspuolueiden edustajia!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Hienoa, keskusta säästettiin.

20.16 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Lokakuun lopussa julkaistiin VATTin tutkimus viime hallituksen lanseeraaman aktiivimallin työllisyysvaikutuksista. Mallin taustallahan oli ajatus, että erityisesti pitkään työttömänä olleita tulee kannustaa sanktion uhalla osallistumaan työmarkkinoille. Tutkimus tuo esille sen, ettei tämän ihmisryhmän työllistymiseen aktiivimallilla ollut vaikutusta. Malli on ollut myös epäoikeudenmukainen alueellisesti, aloittain ja ikäryhmittäin, eikä se ole huomionut esimerkiksi ihmisten toimintakykyä ja kuntoutuksen tarvetta. Kaiken lisäksi malli on ollut byrokraattinen eikä se ole tarjonnut työttömien tarvitsemia palveluita riittävästi. Pitkään työttömänä olleet tarvitsevat työhönvalmennusta, rinnalla kulkemista, ohjattua työn tai opiskelupaikan etsintää. He eivät tarvitse rangaistuksia.

Itse olen saanut olla mukana Pohjois-Karjalassa työllisyshankkeissa, joiden kantavana ajatuksena on usko ihmisten tukemiseen. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksellä on ollut useampiakin työllistämishankkeita, joiden tulokset ovat olleet erittäin hyviä. Tällä hetkellä siellä oleva niin sanottu Tarmo-hanke on hyvä esimerkki siitä, miten pitkäaikais-työttömiä tuetaan työhön palaamisessa. Keskeistä on henkilökohtainen työhönvalmennus ja työn etsintä. Hankkeessa erityisesti työhönvalmennuksella ja työn etsinnällä, koulutuksella sekä työllistävien yhdistysten tukemisella on saatu erittäin vaikuttavia tuloksia aikaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

Pohjois-Karjalassa on myöskin Honkalampi-säätiön Jobia-hanke, jonka ohjausryhmässä työskentelen. Sen kohteena ovat erityisesti yli 50-vuotiaat osatyökykyiset työttömät. Jokaiselle hankkeessa olevalle asiakkaalle räätälöidään työllistymiseen tai koulutukseen tähtäävä suunnitelma, jota voidaan toteuttaa työkokeilussa tai palkkasuhteessa. Tässä ryhmässä on paljon pelkän peruskoulun suorittaneita, minkä takia heidän työllistymisensä ilman lisäopintoja on lähes mahdotonta. Siksi heille työn ohessa tuettuna suoritettavat opintojen osat ja opintokokonaisuudet ovat erittäin tärkeä väylä päästä etenemään kohti työelämää.

Omien kokemusteni kautta siis tiedän, että pitkäänkin työttömänä olleet voivat työllistyä, kun heille löydetään oikeanlainen tuki ja apu. Olenkin todella iloinen, että hallitus haluaa purkaa aktiivimallin ja sen epäoikeudenmukaisen leikkurin. Työttömien rankaisemisesta siirrytään työnhaun tukemiseen ja mahdollisuuksien luomiseen. Tämä on inhimillinen ja oikea tie.

Arvoisa puhemies! Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksessä toimii myös työllisyyden asiakasraati, jonka jäseninä ovat työttömyyttä henkilökohtaisesti kokeneet ihmiset. Saan heiltä säännöllisesti terveisiä tänne eduskuntaan, ja esimerkiksi viimeksi saamassani viestissä luki seuraavasti — tämä on lähes suora lainaus: ”Työllisyyspalveluista olemme huolissamme. Sähköiset palvelut ovat toki tätä päivää, mutta kun ne eivät sovi kaikille. Erytyisesti, kun työttömyys pitkittyy, ihminen tarvitsee henkilökohtaista tukea tulevaisuuden suunnitteluun. Viime vuosien työllisyyspolitiikassa ei kohtaamiselle ole ollut tilaisuuksia. Joutuu väkisin kysymään, millaisessa yhteiskunnassa elämme, jos meidän täytyy haaveilla kasvotusten kohtaamisesta. Olemme edelleen huolissamme myös asenteista työttömiä kohtaan. Peräänkuulutamme sitä, että työttömyys on arkinen yhteiskunnallinen ongelma, jonka ei kuulu leimata ihmistä tietynlaiseksi. Työttömyysjaksoista ei saa antaa sellaisia merkityksiä, jotka heikentävät työttömän työllistymismahdollisuuksia jatkossa.”

Näin siis suora lainaus työttömien asiakasraadin viestistä, ja tämä on todella tärkeä muistutus meille kaikille. Monet työttömät nimittäin kokivat aktiivimallista, että malli heijasteli yhteiskunnan ja päättäjien kielteisiä asenteita työttömiä kohtaan, eli että rangaistuksen avulla pitää ohjata työhaluttomat ihmiset töihin. Näin pitkään työttöminä olleet kokivat tämän mallin. Kuitenkin haluttomuudesta on hyvin harvoin kysymys, ja toivonkin, että jos jotain hyvää pitää tästä aktiivimalliepisodista etsiä, niin toivottavasti ymmärrys työttömien tilanteesta on parantunut.

Lopuksi vielä saamani työllisyyden asiakasraadin viestin ihan vihonviimeinen loppukommentti, ja sekin lähes suorana lainauksena: ”Lopuksi haluamme sanoa teille, arvon kansanedustajat, että työttömän aktivointi on mielestämme kannatettava idea. Ehdotamme kuitenkin, että se jatkossa tehdään positiivisten ja ihmisläheisten palveluiden muodossa. Me kaipaamme tukea, apua ja ohjausta. Me emme kaipaa keppejä. Ehdotamme, että eduskunnassakin kuunneltaisiin yhä useammin työttömien ääntä. Meillä on nimittäin kokemuksia ja näkemyksiä siitä, kuinka työllisyyspolulla kuljetaan askelia eteenpäin.”

Tämä oli mielestäni erittäin tärkeä muistutus meille kaikille, ja toivottavasti lakiesityksiä jatkossa tehdään ja palveluja kehitetään hyödyntäen hyviä käytäntöjä, joista muutamana esimerkin äsken sanoin, ja toisaalta kuunnellen myös ihmisten omaa ääntä. — Kiitos.

20.22 Niina Malm sd: Arvoisa puhemies! Aktiivimalli on herättänyt keskustelua siitä asti, kun se ensimmäisen kerran tuli julkisuuteen. Sinä aikana on aktiivimallia vastaan nähty suuria mielenosoituksia, vedottu lukuisilla mielipidekirjoituksilla, pidetty tunteikkaita puheita ja nähty jopa painajaisia. Ei ole mikään ihme, että kaikessa epäoikeudenmukaisuus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

dessaan aktiivimalli on saanut aikaan hätäntyneisyyttä ja epätoivoa niissä ihmisissä, joita sen vaikutukset ovat eniten kurittaneet. Päättäjät ovat syystäkin saaneet aktiivimallista kritiikkiä osakseen. Aktiivimalli on ollut tämän maan työllisyyspolitiikan häpeäpilkku, jos sitä nyt edes työllisyyspolitiikaksi kehtaa sanoa. Oikeastaan se on ollut vain vaikuttavan nimen taakse verhoiltu työttömyysturvan heikennys ja kurituskeppi työttömille.

Nyt suunta on onneksi muuttumassa. Hallitus esittää aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoamista, kuten keväällä on uudessa hallitusohjelmassa luvattu. Aktiivimalli on suora osoitus siitä, että yhtäkään lakia ei pitäisi tuoda tänne eduskuntaan päätettäväksi ilman huolellista ja kunnollista valmistelua. Eikä se ole lakia valmistelleiden virkamiesten vika, vaan niiden päättäjien, jotka ovat sitä työtä epäonnistuneesti johtaneet. Tämä virhe ei saa toistua, ja tästä on kaikkien opittava.

Epäonnistunut lainvalmistelu on johtanut siihen, että monet ihmiset ovat joutuneet kohtuuttomaan välikäteen ja vaikeuksiin. Esimerkkinä kerrottakoon, että eräs lähes eläkeikäinen mies oli lähetetty yrittäjäkurssille kymmenien vuosien työttömyyden jälkeen. Kuulostaako tämä kohtuudelta? Ei, se on suoranaista ihmisen kiusaamista. Ongelmana on ollut, että aktiivimallin asettamat aktiivisuuden kriteerit ovat olleet ristiriitaisia. Vaikka olisi ollut poliittisesti aktiivinen kunnanhallituksen jäsen, sekään ei aktiivimallin mukaan osoittanut riittävää aktiivisuutta yhteiskunnalle. Tai esimerkiksi vapaaehtoistyö maahanmuuttajien kotouttamisen parissa ei ollut riittävää toimeliaisuutta, mutta sitten taas muutaman tunnin työ hyllyttämisessä tai kurssilla, joka ei edes palvele omaa osaamista, oli parempi osoitus aktiivisuudesta.

Nyt työttömyysturvalakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että työttömyysturvan omavastuupäivien toteuduttua aktiivimallia koskevat säännökset työttömyysturvalaissa kumotaisiin. Tästä seuraisi, että työttömyysetuuden saajan ei tarvitsisi täyttää kyseisissä säännöksissä säädettyä palkkatyötä, yritystoimintaa tai työllistymistä edistävään palveluun tai työllistymistä tukevaan toimintaan osallistumista koskevia ehtoja säilyttääkseen työttömyysetuutensa täytenä. Edelleen aktiivimallin edellytysten täyttämättä jättäminen ei enää johtaisi työttömyysetuuden alentamiseen 4,65 prosentilla. Muilta osin työttömyysetuuden saajia koskevat etuuden saannin edellytykset säilyisivät ennallaan. Esityksessä ehdotetaan myös, että aktiivimallia koskevien säännösten kumoamisen vuoksi muutettaisiin työttömyysetuuksien rahoituksesta annettuun lakiin ja työttömyyskassalakiin sisältyvää ansio-päivärahan valtionosuutta koskevaa säännöstä.

Meillä puhutaan paljon Ruotsin mallista, mutta tästäkään asiasta ei olla suostuttu ottamaan mallia. Ihmisten ahdistelu ei johda aktiivisuuteen vaan passiivisuuteen, ja sitä Suomi ei tarvitse. Suomi tarvitsee positiivisuutta ja uskoa tulevaisuuteen, sitä, että palkansaajaan luotetaan ja työttömäksi jäänti, joka harvoin edes on yksilön oma vika, ei ole rangaistava teko. Vihdoin olemme pääsemässä pois tästä kyräilyn ja vahtaamisen kulttuurista avoimeen ja positiiviseen suuntaan, jossa työntekijä ja työnhakija nähdään yhteiskunnan voimavarana eikä yhteiskunnan kulueränä. Suomi tarvitsee uutta johtajuutta, ja tässä on oivalinen paikka alkaa rakentamaan luottamuksen työmarkkinoita, joilla jokainen on yhtä arvokas ja jokaisella on merkitys. Vain luottamuksella me saamme Suomen tuottavuuden nousukäyrälle ja työllisyyden kasvuun. Siksi tätä hallituksen esitystä on helppo kannattaa. — Kiitos.

20.27 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tässä aikaisemmin päivällä sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja Vehviläinen toi esille sen, että ei ole näyttöä siitä, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

aktiivimalli olisi työllistänyt, eikä myöskään siitä, että se ei olisi työllistänyt. Saattaa olla, että edustaja Vehviläinen on oikeassa. Siitä on sen sijaan näyttöä, että tämä aktiivimalli on rangaissut työttömiä ja on rangaissut nimenomaan kaikkein haavoittuvimmassa, heikoimmassa asemassa olevia työttömiä. Se on kohdistunut selkeästi pitkäaikaistyöttömiin, se on kohdistunut maahanmuuttajataustaisiin työttömiin, se on kohdistunut henkilöihin, joilla on terveystensä kanssa niin suuria ongelmia, etteivät he kykene varsinaisesti työhön enää, se on kohdistunut Suomen reuna-alueilla asuviin työttömiin, ja se on kohdistunut myöskin ikääntyneisiin työttömiin. Se on aidosti kohdistunut rankaisuna Suomen työikäisen väestön haavoittuvimpaan osaan.

Arvoisa puhemies! Bye-bye, aktiivimalli.

20.28 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Haluan monien muiden ohella jättää kannanoton tästä merkittävästä asiasta eli aktiivimallin purusta. On hyvä, että yhdeksi edellisen hallituksen epäileuimmistä päätöksistä koettu, pienituloista rokottava ja ostovoimaa leikkaava viritys poistuu keinovalikoimasta. Tämä keppilinja työllisyystoimena vaihtuu kannustavaan ja työtöntä tukevaan linjaan.

Vaalikampanjan aikana puhuttiin paljon tästä edellisen hallituksen kehittämästä ja käytöön ottamasta aktiivimallista ja erityisesti siihen liittyvästä leikkurista. Se koettiin epäoikeudenmukaisena ja toimimattomana, koska vaikka monet työttömät toimivat aktiivimallin ehtojen mukaisesti, leikkaus työttömyysturvaan saattoi silti tulla. Se on ollut omiaan lisäämään köyhyyttä ja sitä kautta monia muitakin ongelmia ja pahoinvointia, muun muassa perheissä, joissa on työttömyyttä, myös lapsiköyhyyttä. SDP lupasi vaalien alla, että tästä aktiivimallista luovutaan, jos se on meistä kiinni. Nyt olemme tätä lupausta yhdessä hallituksen muiden puolueiden kanssa toteuttamassa, ja tämä epäreiluksi koettu malli puretaan.

Arvoisa puhemies! Hallitus odotti ohjelmansa mukaisesti myöskin aktiivimallin työllisyysvaikutuksista arviointia, ja sitä on täältä pyydetty myöskin opposition puolelta, koska siellä on oletettu, että se on ollut hyvinkin tehokas työllisyystoimi. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen raportti ei tätä näkemystä kovin vahvasti tue vaan lausuu, että tutkimuksessa ei kyetä esittämään luotettavaa numeerista arviota työllisyysvaikutuksista, koska aktiivimallin toteutustapa ei mahdollistanut sellaista tutkimusasetelmaa ja samaan aikaan työllisyys kasvoi voimakkaasti suhdannetilanteen vuoksi eikä suhdanteen ja aktiivimallin vaikutuksia ole mahdollista erotella toisistaan. Voimakas työllisyyden kasvu alkoi jo huomattavasti ennen aktiivimallin voimaantuloa.

Raportin havaintoja oli muun muassa se, että aktiivimalli leikkasi työttömyysetuutta reilulta kolmannekselta kaikista työttömyysetuuksien saajista ja reilulta puolelta niistä ihmisistä, jotka olivat kokonaan työttömiä vuoden 2018 alussa. Kyselytutkimuksen mukaan aktiivimallia ei pidetty TE-toimistoissa työvoimapolitiittisesti tarkoituksenmukaisena keinona edistää työllisyyttä. Mallia pidettiin eriarvoistavana ja epäoikeudenmukaisena ja väärin asiakasryhmiin kohdentavana. Sen katsottiin kannustavan aktiivisuuteen, joka ei perustu asiakkaiden työllistymisen tarpeisiin, motivaatioon tai työvoimapolitiittiseen tarkoituksenmukaisuuteen vaan joka on niin sanottua näennäisaktiivisuutta, jossa tavoitteena on vain aktiivimallin ehtojen täyttäminen. Kyselyn mukaan myös TE-toimistojen henkilökunta haluaa kehittää työvoimapolitiikkaa ja sen puitteissa tehtävää palvelutyötä asiakaslähtöisemmäksi, positiivisesti kannustavammaksi ja kokonaisvaltaisemmaksi.

Arvoisa puhemies! Hallitus kehittää vahvasti työllisyyspolitiikkaa palvelujen kautta. Suurin potentiaali työllisyyden kasvussa on erityisesti ikääntyneissä, perusasteen koulu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp

tuksen varassa olevissa maahanmuuttajissa, osatyökykyisissä ja työmarkkinoiden ulkopuolelle jäävissä nuorissa. Kaikissa näissä ryhmissä palvelujen merkitys on suuri. Siksi tulee panostaa palveluihin, joilla työttömän osaamista tarvittaessa päivitetään ja työhaussa autetaan ja opastetaan entistä henkilökohtaisemmin.

Ensi vuonna lähtee liikkeelle myös kuntakokeiluja, jotka koskevat alustavasti noin 200 000 työnhakijaa. Niistä on hyviä kokemuksia, ja potentiaali palvelujen vahvistamiseen on suuri. Lisäksi hallitus aikoo uudistaa palkkatukea. Tavoitteena on sen käytön tuntuva lisääminen. Esimerkiksi Ruotsissa palkkatukeen panostetaan moninkertaisesti Suomeen verrattuna, ja siellä on siitä verrattain hyviä tuloksia. Hallitusohjelman mukaan aktiivimallin tilalle valmistellaan malli, jossa työttömän työllistymissuunnitelmassa sovitaan henkilökohtaisesta työnhakuvelvoitteesta ja palveluista, kuten esimerkiksi koulutuksesta ja kuntoutuksesta.

Arvoisa puhemies! Tämä on hyvä suunta.

20.33 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Täällä pitkän päivän illassa on tullut melko selväksi ainakin jäljellä olevan porukan mukaan se, että aktiivimallin leikkurit ja velvoitteet on syytä muuttaa, ja luonnollisesti myös keskusta on osana hallitusohjelmaa sitoutunut esityksen tavoin arvioimaan aktiivimallia uudelleen. On aika ottaa askel eteenpäin.

Sanon silti ilman sarvia ja hampaita, että edelleen aktiivisuus työhaussa on tärkeää. Aktiivinen työnhaku on myös ihmisen itsensä etu. Tiedämme, että työttömyyden pitkittyessä paluu työelämään mutkistuu ja hankaloituu. Hiukan siis mietityttää, miten tätä aktiivisuuden tahtoa pidetään hyvällä tavalla tarpeeksi yllä. Täällä on hyviä puheenvuoroja käyttänyt esimerkiksi edustaja Kautto oman tarinansa kautta. Myöskin edustaja Mäkisalo-Ropposella oli hyvät esimerkit siitä, miten positiivisella tavalla saadaan työttömiä työllistettyä, ja se on tässä kaiken asian ytimenä.

Kuten täällä on todettu, hallituksella on valmisteilla malli, jossa työttömän työllistymissuunnitelmassa sovitaan henkilökohtaisesti työnhakuvelvoitteista ja -palveluista, kuten esimerkiksi koulutuksesta ja kuntoutuksesta. Tämä on hyvä asia, ja hyvä asia siinä on myöskin se, että TE-toimistojen resurssit tähän turvataan. Suurin potentiaali työllisyyden kasvussa on totta kai ikääntyvissä, pelkän perusasteen varassa olevissa, maahanmuuttajissa, osatyökykyisissä ja työmarkkinoiden ulkopuolelle jäävissä nuorissa, ja kaikissa näissä ryhmissä juuri palveluiden merkitys on suuri, ja siksi on viisasta, että juuri palveluihin panostetaan, kuten hallitus tekee.

Puhemies! Suomessa on edelleen ennätysmäärä avoimia työpaikkoja, ja yritykset näkevät työvoimapulan keskeisenä kasvun esteenä. Tähän pitää reagoida juuri näillä työllisyyttä edistävillä toimenpiteillä. Aktiivimallista on nyt suunnattava katse muihin keinoihin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan, jolle työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto.